ТОЛАМЦА ЧАКХДАККХА ЮРТБОАХАМА ШУ

Тlаккхоачаш латт советски халкъа а деррагача прогрессивни адама а сийрда цlей — Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дуза ди. Берригача мехка а вай республике а цу цlейна кийчлуш ба къахьегамхой. Семилетка ялхлагlча шера шоашта карагlдаьннарий итогаш ю цар. Динза дисар ду, цу дезача ден сийна Даьхенна керда къахьегама совгlаташ кийчду.

Берригача советски махаца Октябрьски цlей дезде кийчлуш ба Нохч-Гlалгlайчен юрта боахама къахьегамхой. Шерра социалистически ядь а йоаржаяь укх шера шоаш хьийгача яьих кьахнина беркат чудахьаш ба уж. Хlанзале а воараш тоннаш доша ялат, свекла, коартол, гидуаргаш, баьца далараш деннад цар паччахьалкхенна.

Къаьстта дика латт гlулакх паччахьалкхенга ялат доххара план а шоаш тlайнна социалистически дехкараш а хана хьалха кхоачашдаьча Наурски. Шелковски, Ножай-Юрта управлений боахамашка. Комсаш Iа даккхара кийчъеш, зябь оахаш, кхыдола гуйран балхаш деш ба хlанз цу боахамий къахьегамхой. Цхьабакъда, республике юхаувзаш тlехьаюсача производственни управлений боахамаша. Из бахьан долаш еррига республика хьанйдача 7156 гектар хьажкlаш а хlанз чуэцалза, паччахьалкхенна хьажкlаш дlаллара план 66 процент мара кхоачашъяьац 31-гlа октябрь тlаккхоачаш.

Шоаргlа тlехьадоах паччахьалкхенна хьажкlаш дlаллара план кхоачашъелга Наьсарен производственни управлене боахамашa. Октябра бутт бовш цу управлене боахамий цхьайолча отделенешa шоай балха темпаш дикка лахъьяьле а. 4838 гектар хьажкlаш я цу управлене боахамий хlанз а чуэцанна, паччахьалкхена ялат доххара плйн кхоачашхила гаьна я.

Хьажкlаш чуйица а уж паччахьалкхенна дlаллара план кхоачлъ а лаланза да Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла управлений боахамаш. Тlеххьарча хана дийнахь-буси цхьа бlаь тонн а хьажкlаш кхачац Сунженски боахамашкара ялат дlанйдеча пункташка, геттара кlезига тел хьажкlаш дийнахь бусен мартанхоша а.

Чуйица яьнаац республике шекара свекла, коартол, баьца дааpаш. Хlаьта ноябрь бутт хьахинаб. Iа дола дукха ха яц.

Производственни управленейн цар партекомийн болхлой, боахамий кулгалхой, колхозийн совхозийн партийни организацей дехкар да берригa иш оарцагlа а баьнкха гаргарча деношка хьажкlаш, шекара свекла, коартол, баьца дааpаш чуэцарх уж культураш паччахьалкхенга йохкара план кхоачашъелараь. Уж балхаш чаккхдоахаш хьалхарча мугlарашка хила беза коммунисташи комсомольцаши, хlана аьлча уж ба кхашка балхаш деча къахьегамхошта хьокхам бала а гуйран балхаш чакхдахара уж оарцагlбаха а безараш.

Совхкарчул дукхагlа йоалле ю укх шера вай республике тlадоагlача шерарча хьувкъама. Хьажкlашн свеклан чуэцаше а оах дукхача боахамаша гурахьа а бlаьсти а культураш дlае лаьтта. Лаьтта дика тоадаь, удобренеша хььнадаь, дикагlа йолча хана дlайийнад гурахьа дув ялташ хьалха лаьттана колхозашеи совхозашеи.

Хlамаш дlае лаьтта кийчдара эггара лоархlамегlара агромеханически гlулакх да зябь. Ханнахьа зябь аьхача оасар кlезигагlа хул, лаьттанна тlоадал дукхагlа хул, дlайийна культура дикагlа хьувкъ.

Дукхагlа йола хьажкlаш комбайнаща чуэцаш хилар бахьан долаш бlаьсти юнча еррагача культурашта зябь аха торе я вай тlеххьарча шерашка. Хlаьта а 1963 шера дукхача боахамаша кlезига аьхар зябь. Из бахьан долаш итташ эзараш гектараш хьажкlаш, кхыйола культураш бlаьсти аьхача лаьтта дlайийра укх шера. Цудухьа хила беззача тайпара лакха хилаяар хьувкъаме. Из гlулакх вlалла мегаргдолаш дац. Боахамий кулгалхой дехкар да тlадоагlача шера бlаьсти дlадуваргдола деррига лаьтта хlанзале а ахар. Еррагача мукъайолча тракторех пайда эца беза цу гlулакха. Дийнахьа хьажкlаш чуэцаш йоахкача йоккхача тракторашка бийсанна ахийта деза лаьтта.

Дукха балхаш да хlанз колхозашкеи совхозашкеи цхьатарра дезараш. Уж балхаш ханнахьа чакхдахара эггара чlоагlагlа эшар трактороех кийса пайда эшар да. Мишта лоархlаме да кхашка балхаш деча къахьегам кийса вlаштlехьбаккхар, деррига балхаш комплексни дар. Гуш да гуйран балхаш цхьадараш хьалхен вожаш тlехьен де гlертача боахамашка уж дерригаш а тlехьадувлании цар дикагlа йола агротехнически ханаш тlукийташи хилар.

Хоза ха я хlанз латтар. Дезача цlейна хьалхарча деношка кхашкара балхаш сихлара а уж чеккадь дахара а эша деррига хьалаш долаш да. Къаьстта сихде деза хьажкlаш чуэцилгеи уж ялат дlанйдеча пункташка вlаккхувьилгеи. Кхашкарча механизаторий, берригача болхлой дехкар да октябрьски дезача цlейна хьалхара деношк къахьегама кездача толамаща белгалдахар. Берригa иш тlабехийта беза кхашкара балхаш чехкагlа дахара.

КПСС Центральни Комитете тlахьех:

— Юрта боахама къахьегамхой! Кьоисам латтаба юртбоахама производствана интенсификацира, цунга дlадодар хаддаза дех а деш лаьттан хlара гектара тlара дукхагlа продукташ яхара!

Парте хьалхашка оттадаь из дехкар кхоачашдара мел эшар долаш да вайга. Вайга я химически удобренеш, гербицидаш, шортта техника, дика лаьтташ, говза специалисташ. Де дезар да цу торонех кийса пайда эцилга. Iилмана карагlдаьнарш, хьалха латтарий опыт шерра производствана юкъеяьхар.

Тlадоагlача шера ялат хьувкъахара тlехьара къонсам дlаболабеннаб. Из толамца чакхбаккхара эггара хьалха де дезар да деррига гуйран балхаш ханнахьа дахьдахар. Из да юрта боахама къахьегамхоша Октябра цlейна кийчдергдола дикагlа дола совгlат.

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВlАШАГlКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 132 (3989). | Шоаршат, 3 ноябрь 1964 шу. | Мах 2 кеп.

Мишта лел кхашкара балхаш

Республика Статистически управление денношкех ноябрь бутт бaлалуча хана еррига дlайийнарех кийс даьца совгlа хьажкlаш чуйица хьа[illegible]

Чуэцанза йоаччa 7156 гектар хьажкlах 4838 гектар Наьсарен управлене боахамий даьца кхоач.

Паччахьалкхенга ялат доххара планаш кхоачашъяpца наьха доагlа Наурски, Шелковски, Ножай-Юрта управлений боахамаш Сийлахь-боккхача Октябра цlейна. Пхон кхоачашъь даалаш латт Сунженски управлене боахамаш.

Даьхенна деникхачо дехкарийла я Шаьла, Урус-Мартана, Наьсарен, Грозненски управлений колхозаши совхозаши.

Шекара свекла чуйицай 12,1 эзар гектара тlара — из хул еррига дlайийнарех 85 процент.

1964 шера 31 октябрь хьатlаккхочалла республика колхозашкеи совхозашкеи гуйран ялташ мел дlадийнад а зябь мел ахкай а хьаьоккхаш йола

СВОДКА

(планаца кийсlача процентех)

	Чуэца йиса хьажкlаш (га).	Гуйран ялташ дlадийна	Зябь ахкий
Грозненски	85	88	79
Наьсарен	4838	75	46
Ножай-Юрта	1179	99	30
Сунженски	336	85	81
Урус-Мартана	—	94	51
Шаьлин	801	89	50
Шелковский совхоз	—	—	—
Ерригача Минпроизводства колхозашкеи совхозашкеи гlолла	6936	86	57
Наурски	—	78	65
Шелковский	—	92	41
Ерригача Минземводхоза колхозашкеи совхозашкеи гlолла	—	82	59
Грозненски совхозаш	—	99,6	67
Консервни объединене совхозаш	—	91	87
«Скототворн» ялача треста боахамаш	71	124	68
Республикан. ю-б опыт станци	147	88	36
Ерригача республике гlолла	7156	87	88

ХЬАЖКIАШ ХЬУВКЪАЯЬРАШ

Шаьла производственни управлене «Шалинский» совхоза шоллагlча отделене Абдуллаев Саламу керте латтача механизировании звеноша хьажкlаш дlае аьнна кlотаргаш тlа хинна лаьтта делар. Цунга хьежача Саламус аьлар тха звенос укх участка тlара 60 центнерал чухнахьа йоаца фуальяьла хьажкlаш кхеергъя, аьнна.

Из цифра цар социалистически декхар а хилар. Кхашкара балхаш дlадоладаьча хьалхарча дийнахьа дехз йоккха хало эзар цар лаьттанца геттара дукха кlотаргий овлаш дахкийсарех, Бакъда, звено членаша Осмаев Хож-Ахьмада, Исаев Вахас, Бакраев Мовлас культиваторашта керда лапкаш дехкар. Цу гlулакхо хьалха санна дения уж хувца ца езаш болх бе вlаштlехьдалийтар. Пунктирни хьисапе дlа а йийна еррагача 300 гектара тlарча хьа'ккlашта сиха а дика а агротехника бокъонаш ца телхаеш гlулакх дир.

Хьажкlаш дог гlоздоаккхаш хилар. Цхьайола ломар тlехь хьажкlа 33 сантиметрага кхоач. Хlара гектара тlара 75-я юкъ-юкъе 106-и центнер йоалаш хьажкlаш чуэц цар.

Дика вlаштlехьбаьккхаб цу звено хьажкlаш тlаозаш йолча хьаттара болх в. Деррига гlулакх механизировании ду цига. Хьажкlаш тlаозаш йола тракторни лафет механизировании Iойоассаю, царна тlера лордаш Iойоахаш шиъ маццин я. Лордаш Iойоахаш сиха а дика а болх байт машинага Бизаев Iабдул-Хьамида.

Сийлахь-боккхача Октябра сийна хьинар ихы а айденна къахьег цар укх денношка.

Хlанзза а дlайолла лерхl хьатlадоагlача шера хьувкъама лард.

Сурта тlа: (аьрдехьа) Абдулаев Саламу, (аьттехьа) звено хьажкlаш механически тlайотташ латт.

Н. Кобиашвиле сурташ.

ХЬОНА, ОКТЯБРЬ, ТХА СОВГIАТАШ!

СОВЕТСКО-КУБИНСКИ ДОТТАГIЛЕН ОБЩЕСТВО ВIАШАГIЙОЛЛАШ Я

30 октябре хоазол дехьарча мехкий халкъаьнцарча доттагlлен Цlагlа советско-кубински доттагlлен Общество вlашагlйолла аьнна хержача инициативни группа заседани хилар.

Инициативни группа членаша, хlаьта ниттa кхыболча боккхийча общественни паччахьалкхени деятелаша, болхлоша, калхозхоша, Iилман культуран деятелаша советско-кубински доттагlлен Общество вlашагlйолла аьнна предложени душ къамальлаш дир. Цу тайпара предложенеш кхаьчай доттагlлен обществай Союзе дукхача предприятей, учреждений, колхозий, дешара заведеней коллективашкара.

Заседане хиннача инициативни группа членаша белгалдоахар, империалистически лоала эlанарех Куба мукъальккхача социалистически революце вай халхъашта юкъе гаргалол тесса хилар, массаза а хотъюлача марксизма-ленинизма сийлахь-йоккхача идеяй байракха кlал уж даим цхьана теза хилар. Цхьана латтабаьча къовсаме хиина доттагlал да советски кубински халкъий дар, из цlаккха а талхаргдоацаш чlоагlденнад керда вахар хьаллара дагалаттараши деккараши цаlаш хиларца. Вlашерашка хахаргда цу тайпара доттагlал.

Советско-кубински доттагlлен общество вlашагlйоллара учредительни собрани сихъе лаьрхlад инициативни группа.

АЛЖИРСКИ ХАЛКЪАГА ДАХЬИЙТА МОАРШАЛ

Новкъостаща Л. И. Брежнева, А. И. Микояна, А. Н. Косыгина Алжирски Халкъа Демократически Республика президентага, Алжира Къам-мукъадаккхара Фронта парте генеральни секретарага Ахмед Бен Беллайга телеграмма яхьийтай КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета, Советски правительства, советски халкъа цlерах дег тlара ловца боаккхаш а къаман ди революце цlей белгалдоаккхаш а.

Телеграмма тlа белгалдоаккх, вай шин мехка юкъера бартцхьоагlон гlулакхаш массе вагlорахьара шерра дегlаахара советски нах чlоагlа раьза хилар. Турпалера алжирски халкъ дlахо а дог тийна хила мегаргда машарен социализм хьалъарен духьа ю лоаттабеча бакъахьарча къовсаме советски халкъагахьара шийна гlо-новкъостал хургхиларех.

Паргlато езача вай халкъий изаза, массане а юкъарча машарен адамлен прогрессен духьа чlоагlлуда, вегlа а ухалда Советски Союзаи Алжирски Халкъа Демократически Республикаеи юкъера зохаргоана доттагlал! — йоах телеграмма тlа.

(ТАСС).

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШТА СОВГIАТАШ

Укх шера кхоалагlча квартала социалистически ядь итогаш яьй. Нохч-Гlалгlай АССР-а Министрий Советен облсовпрофен харара кара тела Цlе байракхи хьалхара ахчан премии еннай бытови обслуживане управлене гlишлой-монтажни участка коллективана. Пишлош яра план 140 процент кхоачашъяьй цо, къахьегама оасаpие лаккхара цхан 119 процент кхоачашъяьй. Хlаьта аракецача продукцеца дlабода мах планах лаьрхlачул 9 процент лохбаьб.

Шоллагlа ахчан преми еннай Гудермесски мааьх еча завода коллективана, кхоалагlа ахчан премии Гудермесски бытовкомбината коллективана.

Б. ШАДИЕВ.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийлена наха ялара тlайнна хинна социалистически декхараш толамца кхоачашдаьд Грозненски хlамаш тегача № 5 йолча фабрика коллективо. Тийга арахецача тlабухача гlирса дикал лакха а йолаш. Валови продукци арахецара итт бетта плана 26-ча октябре кхоачашъ-

ЦАР ДОШ ЧIОАГIА ДА

яьй фабрика болхлоша. Юхедисача тха ден планах лаьрхlачул совгlа арахийна продукци массехк эзар сома мехьа я. Октябрь бетта план а цхьа ди хьалха кхоачашъяьй цар.

Хlамайта чутоха материалаш, тlатоха материалаш, тей кхоара чотах хlамале кхоль ахча 1.5 эзар гарга сом да. Ер шу лиза-дехьа кхы а бlаьш сомаш кхоле зош денная болхлоша. Уж декхараш толамца кхоачашдеш да.

Шоашта хьалхашка лаьтта декхараш къаьстта дика кхоачашдарна белгалъяьнна я берий хlамаш тега ни. Вельгисоваси, Дробусоваси кулгалла бригадаш, иштта кхыраш. Цар дош чlоагlа да.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

32 ЭЗАР СОМ КХОДАЬД

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 47 шу дузача ден сийна лаьрхача ядье доккхий къахьегама гlулакхаш карагlдаьннад «Грознефта» объединене Центральни ремонтно-механически завода коллектива. Итт бетта валови продукци арахецара план ханал кийс ди хьалха кхоачашъяьй завода коллективо. Сохка цу ханаца нийсдича валови продукци арахецара боарам 11,5 процент дегlабенаб, цхьай болхлочун къахьегама оасаре лаккхъенний 4,3 процент, хlаьта арахецача продукцега дlабода мах 1,7 процент лохбеннаб. 32 эзар сом ахча кхоле вlаштlехьдаьннад коллектива.

Из толам ши-шегlа хьаьинна бац. Цу юкъе къаьстта хьинаре ваьгъа лаьцад завода дикагlа болча бригадаша, цехаша. Царна юкъе я механо-сборочни, мехкаьтта оборудованеца ремонт еш йола участок, запасни оаттахкий арахецаш йолеи котельно-сварочни цехаш.

Тlеххьарча цхьа бетта завода механшта юкъе къаьстта дикагlа къахьегарца белгалъяьнна я нов. Узунов Григорий Григорьевич керте волаь котельно-сварочни цеха коллектив. Завода дlаюха луш йола Цlе байракх цу кхоь бетта цунга я. Цул дикагlа бола болхлой ба из завод йиллача денз цига болх беш бола электросварщикаш Панченко Владимир Иванович, Бондаренко Георгий Иванович, цеха партийни организаце секретарь котельщик Погорелов Владимир, арахецача продукце дикал къоастеш йола цеха контролер Чигвинцова Марии, заводерча коммунистически къахьегама школа староста Ковалцов Павел, кхыбараш.

А. ДОДОВ.

МОСКВА. Азотни промышленноста Паччахьалкхен Iилма-тохкаман проектни институте оттаеш я деррагача азотни удобренеш корта болж дукхагlа экономичнегlа дола аммиак даккхара керда проекташ. Уж проекташ кхоачашъяро 20—25 процент лохъергья капиталовложенеш. Хlаьта 10—15 процент лохлургда продукцега дlадодар.

Цхьан проектах хьаргья Черноречински Вахпанскин заводий аммиачни производствош, цу проектах иштта хьаьергья азотни удобренеш арахецаргйола кхы кийс предприятеш.

Сурта тlа: инженер-проектировщик А. Л. Нудлерц (аьттехьа) макетни мастер А. Н. Бычкова.

Э. Евзерихина сурт.

ТАСС-а фотохроника.

Советски Союзе гIолла

ЦIЕЙ МОАРШАЛА

(Хоам бу ТАСС-а корреспонденташа)

Задане ханал хьалха кхоачашъяьй! Планал совгlа хlатеи продукци! Цу тайпара рапорташ ух хlанз заводий, гlишлой, шахтий коллективашкара. Октябра сийна ударни вахте латтача берригача къахьегамхошкара.

Шера йола доша даккхара план кхоачашъяьй Мизески приисков управлене горнякаша. Семилетка планал совгlа йоаккха кlора хьалхара тони лыккхар «Холодная балка» яхача донецки шахта коллектива. Ерригача Донецке юкъара а хила дlабахар цу шахта забоеца хьахина балха - дика болаш. Ахча кхоалара коллективни иштта оттайр Мелихов Серген бригадо. Укх шера продукци даккхарга дlабода мах лохбарах шахте 165 эзар сом ахча кхоачаш.

Шера электроэнерги даккхара план кхоачашъяьй даккхача лоаманка улача, Дагестани [illegible] энергеца iалашъеш йолча Гергебельски ГЭС-а коллективо. Из болх бе йоллеча цена станце хьа 50 процент тlахийтаб.

Итт бетта плана чотах йола минеральни удобренеш тlеххьара тоннаш арахийнай Днепродзержински азотно-тукови завода химикаша. Семилетка тlеххьарча шера планах лаьрхlа хиннача производстви боарамаш тlехъяьинай завод укх шеpе а.

Валови продукци а дукхагlа йола лоархlамегlара изделеш а арахецара йола итт бетта плана кхоачашъяьй Новгорода промышленни предприятеш. Октябра сийна лаьнача цхье хьалха итт чкъьарий комбината, электрооборудоване завода, швейни трикотажни фабрикай къахьегамхой.

Вордl шера план кхоачашъяьй Ставрополья тlоммакъахой къахьегамхоша. Бlарчача шера лаьрхlа хиннача 300 километр дукхагlа автомобильни никъ биллаб цар.

Цхьайтта бетта план кхоачашъяьй Латве рыбакаша. Флотилерча траулех ахинел совгlа зардие шера задане совгlа вон чкъьарий.

Ер шу волалелча вена планал совгlа, хлеьча материалий чотах планал тlех 50 эзар пар гарга кога гlирс арахийцаб № 5 йолча Харьковски фабрика обувщикаша.

КЕРДА ХАРЬКОВСКИ ТРАКТОР

ХАРЬКОВ, 31 октябрь. (ТАСС. корр). Заводе тохкамаш дехь дахьнаи тракторосборочни завода конструкторашта загальцача универсальни трактора эггара хьалхарча образеца. Машина тlа оттаьий 30 говра низ бола двигатель. Кхашкара балхаш деча хана сахьта 8—9 километр чехка лел из, хlаьта нуъх дlакхухьача хана 25 километрга кхаччалла.

Керда трактор технически культурай кхашка, совий боламашка, хьайбий фермашка балхаш де дукхха арахецаргйолча машинех эггара хьалхаьр я.

Трактора дукха деакъоши ваткхаши пластмассах я, я.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

БЕРАШТА АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАРА

Хьалхуьш йогIа тIехье вахара айичьар, цуьнна социалистически обществан принципаш вIоарита вагIа йолаш кхетам балар — советски педагогически школан керттера декхар да. Къахьегам безар, социалистически обществана пайдане хила дар, моральни качество лакха йолаш хилар, социалистически Даьхенца иутIахьа а иийса гIулакх деш а хилар — уж да хIара коммунизм хьалъочех доахкаш хила деза гIулакхаш.

Кхуьш йогIача тIехьенна иу тайпара кхетам балара эггара хьалха бе дезар да из цIаккха а дьицар мамар хургбоацача материалистически мировоззренена иутIахьа хургйолаш иакан.

Дьица суеверане иитта къьнача ваьнах юкедиса кхьдола зуламера гIулакхаш дIадоахаш аттагIа хилийтара царцара къовсам дIаболабе беза сага мировоззрени хьахулаш латтеча хана, вешта аьлча бера хана. Берашн лIамига долча хана дена иийсача кхетамца тьалххеде доладара, цар дегIайоагIача мировоззренена арахьа зуламера илиини ца хилийтара латт из къовсам.

IаламаX, вахарах дьино дуциарашв харнахьа дахьнва долча бераша аттагIа хьаш вахарах бола материалистически хьехам. Уж бокъонца Iилмах тем, Iилман зиалонита дукхагIа уйла тIайохийт. Iилман «къайлене иий» вIовргалепашка юха а ца увза дуьш кхувда доладу бераш. ДукхагIча дакъе иу тайпара бераш дахьлах, шайтIах, тIамах, жожагIатенах, «дала Iалапнах» хIама ца ховш а царех на кхераш а хул.

Фаьлгий хьисапе иар миччa бесса кхетаяь а кхетаю дьнах йола прек рассуждаш. Халкъа творчески иилах теш сага кхел, иоах сагах иийх, иук къахьегама гIулакхехи общественна пайда хургйолча тайнара къахьеген вахара иаькъа тIа иийсьенна халонаш иилен хоиргдолаш из хиларахи тийша долга хоаш хул дьиии гIулакхех мукъа дола бераш. Уж тайпа бераш «хургдолча» даькъа повикъостала на а хьежаш, шоашта дикагIаола вахар хьале гIерташ хул. Цудухьа дукхагIа лоархIам бу цар Iилман, знаней, культура, общественно-пайдане вахаре дакъа ца а лоацаш баха безаш болаш хилар уж. ХIаьта иу тайпара болх бецаш а булуш а, кхетаяа иинциатиили йолаш а бола иах ба-из коммунизм хьалъоча аиарих.

Дьнах тешаш болча дезала юкъе васт-васта хоаш да бераш дешара тIера доаха дешаш: «Тхо из дешаш дахьах — хьо а вахаргва», «Iилма — из къалсага гIулакх дац». «Хьо хьай мара кхоабаргьа, хIаьта хьо берашкх хьожаргьа, мара гIулакх дергда». Иу тайпарча бокхагIбарий «хьехамаша» бера хана дена зуламера уйлаш мерта чу йоссаю кагирхоиьа.

Цу тайпарча кхетамах хьахулаш да кхенаа йола айIгаш маьре ахийтар, дукха истий кхуллар, урдув дахар санна дола харцахьара гIулакхаш. Шийнега хьахулаш дай дьиах тешаш болча дезала юкъеоча бевиша Iилмаи лоархIам ца бар. АйIгаша лIамига йолча хана йейа моарой уйла еш а кхелехьа маьре баха раьза хулаш а хилар. урдув хила дезаш дола хIама лархIар. Уж дерригаш дукхача хана дена дешна царна хьалха даьха да. Нагахьа санна шоайбараша деша ца тугаш хилча, кхеиа йола шоай айIгаш маьре ахача шоаш бехке бац ала гIерташ, хиилар фуд на ховш санна кулгаш дIа-юха доиийт иу тайпарча дьнеш иовнопен. «Iа дIадийнар хьахургда» аха халкъа кииа маяххара да бера кхетама гIулакх а.

Бераша дерригаа дуаца йиш ца хилар кхетадеш а царна хоаш фу айiцача бакъахьа да хови а хила беза дай-иодиой. Къахьегами знанеши езаргйолаш лIамига долча хана дена Iомаде деза бераш. Бера хана тена дIайовзийта йолле еза царна социалистически морала бокъонаш.

Iалама пизаца тарлуш доаца хIамаш дуиочча «тамашийнача» фаьлгаша а йоллаю бера керта чу дьииа уйлаши суеверии. Берий кхетама чу дуьш «даьла иизах», шайтIаех, кхычарех дола йоккхача сага фаьлгаш. Цудухьа белгалде дезаш да дерригa фаьлгаш берашта деша а царна дуйца а мегаргдолаш ца хилар. Хетаргахьа дукхача дайшел ноаношен айIна хургда «узаара» фаьлгаш айIначул тIехьагIа бераша во наб еш хилар. Цу тайпарча фаьлгех цIагIа а кхыча моттигашка а цхьаь Iе ца дукхаш хул бераш. Фаьлгаца дукьнача хьисапе «Iеха хIама» гучайяла тарлу аьиа деташ боадонах кхер уж. Дьна гIулакхаша сага психика, къаьстта бера психика чIоагIа тахкаеш хилара дола хIамаш дуkха дуаца йиш я лоройн психиатории. Фаьлган меттел писателий художественни произведенеш а иар хаиага, хьакъоьна хьежа хьахаржа еза бераита. Тайп-тайпара хилаш йолча бераиа цхьатарча кхетабергбац бийца фаьлг а йийиа произведени а. Бераита дуйиа деша мегаргдолаш мегаргдоаиаши хIамаш хилар къоастаеш да ца дош.

«Iз ма делахь дала таIазар дергда хьона, шайтIа Iезавергва хьо», «цига шайтIаш хул», «хьажалахь хье бIобе дIахьош» ахача дешаица бераш кхерадар а дика гIулакх дац. Цу тайпарча хабарана ди тIехьа дукхагIа хьахулайт берий кхетаица «беадан болча иизахи» «тамашийнача хIамехи» лаьца йола фантастически уйлаш, цу «низашец» «тамашенеш» кхерам лоаттабу бераита хьалхошка. Долаш дараштеп бакъараштеп тIера дIалестаду бераш цу гIулакхаша. Дика дари де мегаргдари, во дари ве мегаргдоаиари доларгдолаш Iомадулургдац бераш? Iемадулургда. Даьла шайтIа, гIарбаша, гIама, кхычар кхерам тIа а иа тупсаш хьалкхеде мегаргда бераш.

Вахаре дукха хIамаш да бераита бIаргалайта мегаргдоацаш, масала, дика дац бераита иконаш хьалханка латташ хилча, бераита а гуш иаха ламаш деш хилча, иар даьлагара деха гIо, кхьдола дьиа гIулакхаш бераита бIаргагуш хилча. Цу дерригенна дьна вилии тIалоаттаю кхуш деш хьал, кхьбараш цар шоашта юкъеуволи ца хилча хIама дацар из-из». Ламазий, зикарий, цу тайпарча дьнах тешарий кхьдарий чулоацам ца бовзича иаха дуйи уж хабараш. Дьнах тешараш шоай ламазаица, зиараица «даьлага», «шайхашка» хьайка ца Iеш, цар шоаш деаица дьна пропаганда я, гонахьарча иаха шоаш леладер дIагойт. Уж дерригаш а цар дахьлах дог тешадеш дьнах йола тамаш бакъахетийтем леладу дьнах тешараша. Нагахьа санна ду лелаберане бераица дьнах лаьца дола хабараш ца дуццаш хилча а иаха дьна зуламера илиии хилийтара кхоачамболаш да шоаш деш дола ламазаш зикараш цар бIаргагайташ хилар. Цудухьа, гонахьарча иаха вилиии а ца еш, дьнах тешараша ламазаш де йиш я ахачв, шоаш из харцдолга кхетадешшт а е цуига хьакъхал дIа ца хьачарца дале а дьна еча пропаганда повкъостал ду.

Бераита, иитта бокхийчарна а ца хадаш дIадовзийта деза дьнахи дьна обрядехи дола бакъдараш, «зикарий», кхьдолча далла деча гIулакхий бокъонца йола чулоацам. Из хинза даргдоацаш да, нагахьа санна уж дьна гIулакхаш бIаргагуча е дуаца ховеча бераш хиннадале. Нагахьа санна дьна гIулакхаш кхоачалдеш бераита дайнадеце а хезадеце дарна царех хIама ховргдац. ТIаккха бераита дьна гIулакхаш ца довзийтача бакъахьа хургда. Масала, НохчгIалгIайчен цхьацайола моттигаш я шейхаши моллаши дIабехна «еза моттигаш» йолаш, хIара шерра-шера иига зорате ух дьнах тешараш. Из дарцахьара гIулакх да. Уж «еза моттигаш» йовзийтача бакъахьа йий-те бераитеп нагирхоштеп, в царех къонача тIехьенна хIама ца хови а уж бIаргагуш а ца дилча цу «езача моттигах» лаьна ца дуцаш Iийча иийсагIа хургда-те? Цу эшаш доаца зорате ахара гIулакха ха ца а йоеш Iийча бакъахьа хургда.

Нагахьа санна бераш е боккхий иах «еза моттигаш» йоаза безам болаш хуле цига дIабехна боахка уж «шайхаши моллаши» малаш ба, цар каша хьалхаика зераташ дар иеа зеиие да лертIа дIахайта леза.

Шоай бераш дьна мировоззренех хьалхезе гIерт дьнах теша дайи иоанойи. Кхьбола кхетам царга бола а лургбац бераита. Бера хьакъхал тIара из але а мировозарени хьо а хиина деша доагIа цар бераш. Цу бераита массехк шера дьна кхетамах уж мукъаблахаши Iилмахи вахарахи бола материалистически кхетам дуьш къахьега дезаш хул хьехархой коллективаши общественни организацеши. Иизи пайданера дукха хаи йоаю цу гIулакха. Дьнах тешаш болча дезала юкъе хьалхухича берий йоккхо е еа школаша, ВУЗ-аша, цу дезалий боккхагIбола членаш болх беш йолча предприятеш. Къахьарча замах юкедисача дуламерча гIулакхех цукъаьниа хила деза коммунизм хьалъеш вола советски саг.

Дезала юкъе бераита Iилман-атеистически кхетам балара хьакъалица пайда еиа беза марксизми-ленинизма классикий лоархIамерон уиллaнех, советски а дуьни а дикагIдолча Iилмай дааиеех, Iалами космоси карадерзача советски иаха даьхача дожхийча толамех, советски эрсий, дуьнеи классикий художественни литературах мегаргйолаш йолча произведенех, изы дукхачарех. Производстваш айхха буваш болаш, промышленни предприятей, колхозий, совхозий къахьегама процесс йовзаш бераш хьалкхедара гIулакхо йоккха моттиг дIалаца еза, бераита довза а бIаргаго а деза советски иаха шоай кулгашца хьадеш дараш, дикагIйолча тазвида повкъостала царка карагIдулпараш, тамашаш, материальни рузкъаши общественна крази цар хьа иишта кхоли. Кхьча тайпара, вахарцара къаьста хила йиш ац кхуьш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балар.

М. АБАЗАТОВ,
исторически Iилмай кандидат.

Дикача нахах

ТХА АППАРАТЧИК

Кхьчарел хIамма а эргаш доаца массазардар сеива дола къахьегама ди, цхьабакъда, цу кхьен бесса ухача деношка саготлан № 1-101 йолча цеха аппаратчика Минько Андрей. ХIана аьлча сагота хилиц гIулакхах лог аIа ца долча сага мара. ХIаьта Андрей массаза а сапаргIатдьена, веррига ше балха дIалуш ва.

1959 шу чакхдоаллаш слесаралла балха вера из тха комбинате, хIаьта иу хана дена укхазара корабир цунна моллагIа дезал. ГIулакх кIоаргагIа довза из ме гIерт, дукхагIа лакхлора иук говзал,—ше мадарра Iомадора из хими.

ТIехьагIе дежурни слесаралла балха вахийтар из, цуига кхежа разряд а лаххьеш, хIаьта цу цхьана хаииа машинист-компрессорщик хила Iомалуш вар из. Керла Iомаь специальность дукха ца къалехьа хьалар цуна.

Цхьабаьнна, цунах а кхоачамбаь Iаинор Андрей. Знанешта тIаккхуш хилара Грозненски мехкдаетта институт технологически факультете вагIар из, хIаьта технологи йоаза волавеиа из нхелагIа разрид а йолаш аппаратчикалла бола бе хьажаву.

СоенагIа хIема тIа ца тоxаш ала йиш йолаш да, духьел укхаза, цу химика специальностаца корабаьб комсомольна Минько Андрейна шиш балха иинь. Сихха лакхуш йоагIа цун говзал, опыт Iое, — тIаккха хлагIча разряда аппаратчик хилар цунах. ХIаьта кастта инженер хургва цунах, хIана аьлча, хIана веккъаьтта институтв йиъларIча курсе из дешаш.

Цеха мел вар роьва иа цунна, дика хет царна по толамаш доохаш. ХIаьта технически училище дешо багIача кагийча иаха а йовх, шо сагота балхах воаллашеха а масса за а ха корайоагIа цунна химически процессаш Iомаеча шоашта повкъостал де. Дикача оагIорахьара вуьш иа смена начальника Н. М. Ленскаяси цеха начальника В. А. Пуракиней.

— Массе оагIорахьера балхах кхетш болхаю из Минько Андрей, — йоах В. А. Пуракина, — геттара дика хое цунна ший кхоккхе специальность: аппаратчика, машинист-компрессорщика, слесара. Андрея ший аппаратчика декхараш дика кхоачашдаь ца Iеш, моллагIча кхьча участке а эшаш дола повкъостал лу. «Массе тайпа кулгга говзал дола лаш ва», — оал цунах вевкъосташ. ХIаьта бе боагIача тайпара цу кхетама а ба, комсомольнаша шоай тхьамда ваьа цунах.

ДIадахача Iай керда корпусаш болх бе кийчъе йийзар цехи коллектива, спирта шоллагIа агIа пирогазаца Iалашъяр дуьнь. Даьхеко дIадехар маьхера продукци халкъа боххама дуккагIа лугга, мехка къахьегамхошта ялат дуккагIа мукъдоаккхилга, — хIаьта мехка коллективо ший йиш мел яр дора.

Спирта шоллагIа агIа йолайолийташи карлерзаеши хьалха латтараша юкъа вар аппаратчик Минько Андрей а. Вирсаиц Iано новкъарле янзар цуина а дуккхача кхьчарна а керда хьалъеш латта объекташ иийсьелгеи болх бе йолайолийталгеи аьттонна чакхдаккхара. Цо сихха дIадовхар кхоачанбоваьараш, массиихьа а кхоачар из, куьг кхетар цун. Иштта кхетамкеи дикеи болх берах Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота елар цунна кхьчарца цхьана.

Иштта ше лархIарах дог айденна Андрея, ше гремета хьаьнча корна аьлар:

— Ер бахьен делаш баркал оал аз сайна болх беча коллектива. Сона денна ц оагIат — царна декхаре лархIа дезаш да. Аз йоil лу ихи а дикагIа къахьега.

ХIаьта из ший доиn кхоачашдеш хьа а воагIа. Це гIелдина къе а хьег.

Оаха хьона лоьиа йоккх Андрей: мотташ-маьрша а хилва хьо, хIана дика болх беши дешаши дIачакхвале иза а жаба хье!

В. КУРВАТОВ,
тха штате воаца корр.

ЭКОНОМИКА —
ВАЙ КЕРТТЕРА ПОЛИТИКА

Граждански тIема фронташкара дошаш кхоачаш дика далашв долча хьалашка В. И. Ленина парте терко тIаерзайир экономикаш, капитализмаца лоаттабеча къовсаме хоадамбеш йола фронт из хиларах тарра. «Дерригача дуьнен буржуази, — аздьд Владимир Ильича «Пролетариата диктатура заманахьара экономикен политикен» ахача ший башха-дикача балха тIа, — коргагIа а аьнна, большевикашна эгIаз а яхай, большевикашта духьала тIом гIеттабу, тийша балхаш, кхьдараш леладу общественни боахам эргабаьккха хувцача вай кот ца даьлча йиш йоацилга ше геттара дика кхетадендаь, нагахьа санна тIема низаца вай тоIа ца дойи. ХIаьта иу тайпара вай тоIаде вIаштIехьа цун а далац» (Соч., т. 30, агI. 90).

Буржуазни контрреволюци тIемана эшаиаи империалистически интервенции йохари — уж а Советски Iаьдал чIоагIдар дукха доаттабеча къовсаме вай мехка къахьегамхоша аьа сийлахь - йоккхий кетлонаш. Цхьабакъда, алхха тIемех политически толамаш дахарах кхоачаш хилацар общественни строй йолча капитализмацара йиза котале иииаре. Кхьча гIулакхаца, практике дIахьекха дезар керда, социалистически строй цул толаш хилар, халкъаш Iазапех эксплуатацен массе а тайпаех даин мукъадьха ца Iеш, хIаранна материальни хьал-торо, общественна массе оагIорахьара прогресс Iалашъе а низ кхоачаргболаш ца хилар. Алхха из экономически декхар толаме кхоачшдарo мара кхоачалергвацар социализм капитализмаз йиза а хьакда а вай мехка кетьаларга, кхьча мехкий хьакъашта революционни уйла чIоагIа дег чу йоссаь а цунца эггара дикагIа йолча оагIорахьара дуьнен революци дегIаахара повкъостал де а.

«Пролетариата диктатура йолча заманахьара экономикен политикен» ахача В. И. Ленина балха сийлальбоккха исторически лоархIам латта а латт эггара хьалха цо, цу ханарча цун воих произведенеша а санна, партеи дерригача халкъеи терко къаьгтаи хьадаи экономически строительствоша тIаерзаеш хинна хиларах, социализм бахьаи долаш доаттабеча къовсама керттера дакъа ца диларах тарра. Ленински политика сенах латтар аьлча, из латтар революци кхьча пачхьалкхенашта духьала тIемаш хьсдара ваькъаша дегIа ца кхувлаши кIоарг ца еши, эггара хьалха исторе чуьх духхьалара социалистически пачхьалкхе экономически чIоагIъяра наькъаца дегIаккхувлараxи кIоаргьараxи. Революцие идеш, троцкистаьашех «аьрдехьарча коммунисташех»... аьхача тайпара, гебагIашта юхье егIа ца а кхухьаш, экономически строительстве вай лоахача толамашца кхахьа езар кхьча халкъашта, хьонхача низана социализмагахьа дахa делар къахьегамхой хьакъалаш, капитализмана гаргa цун сийлахь-йоккхий совленаш практике дIа а хьокхаш.

Цудухьа, цу халача 1919 шера, Октябра ши шу дизар белгалдоаккхаш, В. И. Ленина капитализмацара вай коталонаш юстар эггара хьалха экономически фронте дакъача толамашца. «ХIанзале белгала мел теииад вай капитализмал вайна аина хиииача цу лоацача хана чуьх а вай бола бе байзача дуьнен тIа вайна бIарга ца айиача тайпара йоккхайча халонашка а» ахача керттерча хаттаре жоп лалар дукха Владимир Ильича бахьахьа хийтар мехка ялат даккхарем даарем хьакъехьа Центральни Статистически Управлене оттаь итогови цифраш йовлайча.

Капитализмагара социализмага доалача хьаьра юххьар яр из. Дукха паькъаш делаш яр экономика. Цуьна юкъера белгалйоалар общественни боахама ихо форма: социализм, кагий товарни боахам, капитализм. Лаца къовсам латтар, В. И. Ленина аздьчох, йохаьчеи, цхьабакъда, цIецьа дIаккхаьна йолчеи капитализмана а хьахиначеи, цхьабакъда, хIанз а геттара цела йолчеи коммунизмана а юкъе». Из тIема къовсам хиииа ца Iеш, экономически къовсам а бар. ХIаьта из вIашагIтехача формехьа тьагуш яр В. И. Ленина йовлаьча илит дикхарем дIадекъарем хьакъехьарча итогови цифрашкара. Гередашка бахача иаха дуаш хинача ялатех ах мешенчиллашех спекулянташи телар. Из бар юрташкарча кагийча товарни производствах даьтта, капитализма реальни низ. ХIаьта из цIенбаь дIабакиха йиш йолаш бацар а тIема а, а административни а гIулакхашца. Экономически, дерригача общественни боахама организацении хувцам барца, единоличника, ше къаьетта болча, кагий товарни боахамгара общественни боккхача боахамга доваларна мара ваибулургболаш бацар из иеза.

Пролетариата политически Iаьдал даьккхачул тIехьагIа экономически гIулакхашта социализм капиталисмая котъяккха аьина сина Ленински установка вай парте ерригача политика чIоагIа лард а хиина дIаттар Октябрал тIехьагIа. ЦIаккха а иекъзара ца долаш В. И. Ленина белгалбаьча повкъа гIалла додача советски халкъо деррига дуьиен-исторически коталонаш яьхар парте хулгаьна.

Вела боахам метта в оттабаь, тIемах юхадисараш дIа а даьха, йоккха промышленность социалистически лорда тIа юхаметта а оттаь, юрта боахам дегIаахара наькъа тIа а баьккха, Советски пачхьалкхено дика халуш хIамаш йийттар экономикерча капитализма эггара шерагIча позицешта. Цхьабакъда, тIаккха а цуича къоастадаь далалар мехка чухь «малагIа толь» аха дош.

Бокъонца буржуази эша а а котале иикхара боллой классо кхоачашде доаш дола, дIаиаш кхоллача дерригача декхарех эггара лоархIамегIарeo эггара халагIеи дола декхар сенах латт аьлча, из латт, обществе производительни низаш дикагIа далача кердагIча, лакхерча загIа тIа дохаш айдарахи цу лардa тIа общество вахара дерригача доакъешка бокъонца доал деш социалистически отношенеш кулга Iалашдарахи. Из декхар парте кхоачашдир мехка индустриализаци ярех кооперировани наькъаца юрта боахамa социалистически эргале яреи ленински план чакхъяхара наькъаш тIа. Из дор мехка чуьх социализм капитализмал экономически йиза котьалар. Цунца цхьана уж яр Октябрьски революцел тIехьагIа дуьнен капитализмана йийтта эггара низ баланагIа йола хIамаш а.

Иштта, халкъа деррига низаш производство дегIайоалара тIа а дерзадаь, технически прогресса лакхехьа, къахьегама овсарле лакхьяра хьакъехье, экономически гIулакхаш эргадаькха тоадарб хьакъехьа даим йоахо а еш, вай мехка социализма материально-технически база хьолга вIаштIехьдаьккхар КПСС-о. Кхы дIаккха хург а доацаш дIадаьккхар экономически культурни гIулакхашта тIехьагIа

сар. Иза бола индустриальни держава хилар Советски Союзах, дуьнен коммунистически боламен тоIалаь довккхача халкъий кьаман-вортимукъалеи къовсамеи йоккха чIоагIала а хиина дIаттар из. Боахама гIулакхаш маьршача наькъаца дегIаккхулача аьха уж сийлахь-йоккхий рубежаш яр хIаnзарча этапе коммунистически обществе шерра хьалъерга довла, эггара чIоагIагIа дегIадьккхача капиталистически мехкел ухх гаргарча шеранка экономически гIулакхашта хьалхадовлара декхар практически оттаде вай халкъага йиш хилийтарах а КПСС XXII-ча съезде тIайийцача, парте Программе обществана къахьегамхошта хьалхавалхьа къаьста перспектива, хьехамаш коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсама хоадамбоалаш йолча этапе керда лакха рубежаш йоахаргйола белгалара наькъашо средстваш.

Социализми коммунизми экономика, производительни низаш дегIадаьра белггаларча лагIаца юаза а юваш, марксизм - ленинизм цу тайппара хьаьда хьакъаст ерратача Iилманица йоацача, утопически, иггибуржуазни социалистически течениеx, деррагIа къовсам лоаттабу керда обществe хьалъеча ййслучайIал вIайле йоацача иллюзешта, субъективизмана, волюнтаризмана духьала. В. И. Ленина, вай мехка боахам хьаьбара эггара хьалхара планаш оттаеш ше велаш, хьадьд, вай коммунизма иах бу экономически лард ела из йолча хана, ахан. Цунах латт коммунистически общество хьалъяра гIулакх бокъонца Iилмах латташ, реалистически лоархIаш хилар. Из иитта лардIа доача дIахьхьачабадар керттера проблема производство кердача лагIа тIа а аькха айрах а ца гуш, материальни рузкъеш цхьатарра дIадекъарах гуш хиина дуккха социализстутописташ.

Мехка еш йола электрификаци тIа-тIа йоккхагIча масштабаца йоарна а еш, хими сихха дегIайолара хьада ниръ а аьнца, вай мехк бIубенна бола сийлахь-боккхача Ленина хьахьехача повкъа гIалла. Социалистически индустри низ бела айяре иу цхьа хаииа хьакъийт эшиаш йола материальни база. Цун повкъостаца кхоачашду парте социалистически юрта боахам массе оагIорахьара дегIаккхулара, цунна механизаци ярех тIехьтIехьагIа еш интенсификаци ярех човлахепегIара декхараш.

Вай парте Iалальмате йоккхийча кизванита ларде ула серрa объективни торонаш кхетаица лоархIаш хилар, цара рационально пайда еиеи оттаиа иларнаш кхоачаьваш советски ... творчески хьалар хиларах чIоагIа дог тийша хилар. Из ба из кам шийл иийсагIа цхьакха бенаш коммунистически обществе хьалъяра ленински иинь.

Октябрьски революци хиначул тIехьагIа дIадахача ухх шовзткъе иерхI шера капитализмаца лоаттоеча экономически яхье хьада котоаш яхай социализмо. Советски халкъо шийтара хоагIаш дола дакъа даьцал цу коталонашта юкъе. Нагахьа санна 1913 шера революци хилалехьарча Росее промышленни производства боарам США-рчул 8-за лехаргIа хиннабале, 1953 шера США продукцех кхоалагIа дакъа хилар из СССР-а, хIаьта 1963 шера — Америка ВIашагIхийттача Штатий боарамех 65 процент гаргга. ШIаккха а лоарагIа ца боалаш халонаш а еш, дIахьалкашкахьа бадам латт вай юрта боахам а. Мел эшар ца цунга хIаьо шийна хьалхашка латта доккхий декхараш толаме кхоачашдара. Боарам боацаш чIоагIа лакхъенна цун материально-технически база.

Шоай са ца кхоеш промышленни предприятеша, колхозашкеи совнозашкеи, Iилмаи учреждениеша а конструкторски бюрошка а, коммунистически обществе хьалъеча ерригача участкашта шоаш хьагача кница советски иаха диеа дукъе лоац Октябрьски революце юхь йолаьча дуьнена баьча сийлахь-боккхача хувцамаш из кердадаккхарi юкъе. Промышленность, юрта боахаме, Iилмах техникех дегIадоаладеча, космос кIиарерзача хIара боккха толам — из дIа къаьнарча дуьнено, капитализмана хIама тохар.

Деррига шоай иизаш, знанеш, къахьеги маьрша гIерсаш хьалдера, коммунизма материально-техническа база хьалъяра дIа а луш, вай сийлахь-боккхача мехка халкъаша цуица кхоачашду интернационализма духьала мортаиукъален къовсам лоаттабеча дерригача мехкий къахьегамхошта хьалхашкара шоай интернационально декхар а.

* * *

«Пролетариата диктатура заманахьара экономикен политикен» — из я хана илиии хилаказ а дайа марксистско - ленински партешта бола хьехам хиина иеси а йолча классически произведенех цаI. Из ерриги произведени сенах латт аьлча, социалистически революций дIайолалу болхлой классо политически Iаьдал даккхаргара, цхьабакъда, цо ший хьадда йола коталонаш йола экономически иоприще, ахача уйлах латт. ХIаьта из ленински идея вай парте практически кхоачашъя социализми коммунизми хьалъяра экономически политика дерригIа чакхйоахаш хиларца. Из а из шийл иийсагIа кхы цхьаьхка йоаца, деррригача дуьнен тIа социализм капитализмал котъалга сихдеш йола революционни политика.

М. САМОВ,
экономически Iилмай кандидат.

ЦУН СИЙ ДУ

Грозненски производственно - товарни контора № 7 йолча цеха массеие ухх деношка ремонт дь хьлар. Царови насоса юха а ший болх дика дIаболабир. Цо беча балха боррига торкаш тIабахийта хьежаш за слесарь Дацнев Абдул - Халих Юсупович. Беча балхага хьежача кхоачанбоацар да аргдолаш дац, хIаьта а слесарь раьза вац цо беча балха. Насоса дIайхагIа долча даькъа тIа дIатIа а ваха золотника шток иийсьевоилавелар из. Шток иийса ца левиилгеи насоса цилиндра чу ший хал-хашкахьа из дIачу ца ухилген айира из. Сиха из кхоачанбоацар балха юкъера дIадаьккхар.

ХIанз дерриra а вIаштIехьдаьвнад. Насос болх бе йоалайита мегаргъа, — йоах цо операторага. ТIеддика кхоачаиде декхараш ахачa девизах болх а беш, дукхача хана деиз балха тIа хьалха латташ хьавоагIа из. Цунна карагIдийна дикадараш дукха да, царех цхьа масал да вай довладаьр.

Слесаралла иов. Дацнев болх беш вола 30 шу гаргга ха я. Цун къахьегама вокъ сийрда хилар хьахьокх къахьегама книжка. Цу шерашка дукха Сийлен грамоташ, боккха мах бола совгIаташ, ахчан премеш тийнай цунна, къахьегама книжка тIа дIа а ладеш дуккала баркалаш лькад. Абдул-Халиха сурт даим Сийлен доска тIа доали. Производственно - товарни контора «Сийлен книжка тIа» даим хургйолаш юкъейихьай цун тайпаи цIи.

Коллективана чIоагIа дукха везаши лоархIаши ва из. Цо болх бу участок даим тешаме а яхаш дуьш цунца болх беча повкъосташ.

Нагахьа санна цунгара повкъостал эшаш моттиг хилча даим лийча ва иов. Дацнев. Ший балха опыт дIа а луш цо Iомабаь болхлой утташ ба. ХIанз уж балха тIа хьалха латтачарех ба. Цо доккхал дут ший дешархоех.

Контора рационализатораша юкъе хикагIа лоархIачарех цаI ва из. Цо ухх шера балха юкъейихьай массех рационализаторски предложенеш. Цар пачхьалкхенна баь пайда азараш сомаш да.

Абдул - Халида хьинаре дакъа лоац общественни балхах а. Массехаза профсоюза цехови комитете хержа хиниав из. ХIанз кхерамзлой техника общественни инспектор волаш ва из. Уж декхараш толамца кхоачаду цо. Тха коллектив бартайча коллектив я, цига къахьега я атта да, — йоах иов. Дацнева.

Дукха ха йоацаш из болх беш волча коллективана коммунистически къахьегама сийлен цIи еннай. Из цIи иккхара низи хьинаро кхо ца деш къахьийтар ца а.

Ухх цIей хьалхарча денношка къахьегама заxте а атта хIара сменa норма тIеккхоачашъеш къахьегам за иов. Дацнев. — Из да аз Октябра сийна сийчу къахьегама совгIат, — йоах цо. Кхы а дикагIа къахьегама толамаш дала ма айла хьа иов. Дацнев!

Ю. ЛАНИН,
Грозненски производственно-товарни контора № 7 йолча цеха оператор.

ЕНИСЕЯ ТIА ГIОЛЛА ШОВЗТКЪАЗЗА ХЬУ ЯХИЙТАР

БархI бIаь эзар гаргга кубометр сибирски хьу дIаваьй ухх шера Игаркера. Ухх шера Енисея тIа гIолла хьу лалар юбилейни да. Шовзткъа шу хьалхагIа сийлахьдоккхача СибарегIеи хи тIа гIолла доладелар Англе хьу йоца долха эггара хьалхара немаш. Цхьа шу даьначул тIехьагIа Енисея тIа хьалийр Игаркера форда порт. 1937 шера цига дера 50 кема. Ухх шера цига хиниад 114 кема. Дуьнен тIарча тхьаь мехка яхьар цар СибарегIеи хьу.

IалальматЕ йоккха тайгера хьу латт Енисейна гоннахьа 34,5 миллиард кубометр ергйолаш. Кхьча мехкашта хьу лоаттаеш йола лоархIамера моттиг хиниай Малхбоалеи СибарегIе. ХIара шера лихийтта миллион кубометр хьу кийчъю укхаза. Енисея тIа хьахиииай экспортни хьуна херх хьонха керда центр — Маклаково-Енисейски комплекс. 1965 шерарчул шоззеи ахазоа йоккхагIа хургья Малхбоалеи СибарегIара йода экспорт 1970 шера.

(АПН).

Ставропольски край. Сийлахь-боккхача Октябра цIейна балха иа боагIара иакъа боагIа мехка йоккха хие боккхагIчарех йолча цхьан предприяте — Невинномысски комбината химикаш. Цар хола хьалха кхоачашъяй итт бетта йола лалаиц, хIаьта планал совгIа зеараш тоннаш минеральни удобренеш а еинай цар мехка. Коллективо лархIад ер шу чакхдаллехьа кхы тIа а иттеш аьраш тонна удобренеш арахеца.

Сурта тIа: шера бохкаш цхьача дIайохийтам йола аммиачи хий чу дола цистернаш.

ТАСС фотохроника.

Хьалха латта смена

Эстакаде телефон етташ я Грозненски станце дежурни диспетчер. Карайчевае лахуьгI хьога аьина, жоп лу. Мехкдьттах тьалйиза 30 цистерна дIалийт аа, кийчо алахь, ахаш хоам бу диспетчера.

Массехк минут яьлехьа — Грозненски производственно - товарни контора иуть тIаботтачен тIера из Iобоаткачен эстакада болхлой, механизаци кийча яр цу гIулакха. Эстакада машиниста Ирина Агановае розоркарий задвижкаш хьа а еллаш болх бе дIайолайийтар центробежни насосаш.

Дукха ха яьлехьа эстакаде хьакхьчар мехкдьтта чудотта лаьрдiь цистернаш тIалатта беш цуть кхуаха тоещ. Цхьа минут ха ехьа ца йоаш цистернаш шоай болча кхалиеха болх дIабелабир.

Iалага дилача 35 — 37 шу хьаьна хургйола юкъерча дегIара йола оператор Карайчева Мария Константиновна цистернашка мехкдьтта мишта чудотт хьежаш я. Йиллаче хаиш вIаштIехьдаргдий вай хьалхашка латта декхараш толамца кхоачшде, — йоах цо цистернашка мехкдьтта чудотташ боахкача кхаляахага. Октябра деза ца цIей сийна хана 10 — 12 минут хьалха толамца кхоачашдергда уж декхараш, — йоах цар цхьанне санна массаио а. Шоаи лайрхIача бесса кхоачаш а дор цар из декхар. Дукхача шераша иитта дика къахьегаш хьайогIа Заводской районни совета депутата оператора иов. Карайчевае кулгаду коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю коллектива.

Мехкдьтта чудеттачар профессигехнически човлахе лц, хIаьта а болх сиха бе ховш цунга кулгаш даьна хила дезаш да. Цхьан минута а цистери хьал ца доаш тIехьаьлча ерриги эшелон дIа ца йоаш сецц латта еьаш хул, цу гIулакхо толхаю ... транспорта графии, пачхьалкхена хуьш за в ду.

Ухх тIеххьарча шераша цхьа смена дIаххийтац иов. Карайчевае кулгалдеча коммунистически смена 5 — 10 минута хьалха шоай норма кхоачаш ца еш. Цо болх йоаза кхоачашбергахарах тайша болча диспетчера ховш а ца йиш йиса цистернаш дIаутайт царна ший графикаш.

Октябра деза цIей сийна тIаххьа ца хиича декхараш толамца кхоачаш а деш итт бетта шоай хьалха кхоачашъябай смена болхлоша. Цхьа деза санна барт тайпа коллектив бола йистебаьна а хукагIйолча деза цхьана хул. Кино, театре коллективно ух уж.

Производственно - товарни контора болхлошта дика къахьегараш йовзаш я из смена. Къаьстта дика къахьегаш ба из. Корнейкина Надежда, Ладагина Анна, Ежова Цайдаа, Павлова Лидия, Проскурина Лидия, кхьбараш. ЦIей хьалхарча деношка хьинар сокъаьтта къахьегаш ба уж.

В. ПОРОТИКОВ.

«СЕРДАЛО»

2-гIа агIо. 3 ноябрь, 1964 шу.

КХАШКАРА БАЛХАЩ ЧАКХДАЬННАД

Цхьа бутт совгӀа ха я «Скотоотхорм» яхача Нохч-ГӀалгӀай треста «Алханчуртский» откормочни совхоза коллективо рапорт денна совгӀа хьайбашта дулх тӀадхетийтаран паччахьалкхенна дӀадаларан оттаэь шера план тӀехкхоачашъяра хьакъехьа.

Октябрь бетта планал совгӀа дӀаденнад 116,5 тонн дулх. Шера планах бе безаш хинна пайда 176 эзар сом болча метте, бекъоца бах пайда 470 эзар сом ба.

Совхоза коллективо доц деннад ер шу чакхдалалехьа кхы а 30 эзар сома пайда бергба аьнна.

Дика къахьийгад совхоза болхлоша кхашка а. Ка бола ялаташ чуэцаш латтача хана, 1964 шера июль бетта, ка бола ялаташ сехагӀа чуэцара хетаь хиннача шоай совещание цар лаьрхӀар деррига кхашкара балхаш Октябра 47 шу дуза сийлахь-доккха цӀей хьатӀакхачалехьа чакхдаха аьнна.

Механизатораша, болхлоша денна доц кхоачашхилар. Соахкарчул 17 ди хьалхагӀа ка бола ялаташ чуйица яьлар совхоз, болх цӀена а беш, ялаташ аьрда кхалларца ча хьагул а деш аргӀаш дир. 15 ди дилалехьа деррига чоцӀендаь кхашкара ГӀъарадаьнихца а ка бола ялаташ тӀа мел хиннача кхашка зибь аьха а яьлар.

ГӀурахьа а бӀаьстен юхье а дийна ка бола ялаташ чуэцача хана совхозо йол а кийчйора. Цу гӀулакха совхозе механизаторехи ялаташ чуэцача дакъа доацаш боацача болхлоехи 2 бригада аӀашагӀа а елла доахкина ӀалашЙир 1751 тонн аьлен 2933 тонн чаяк.

Шаккха а ца хиннача тайпара дика аӀаштӀехьдаьккхадар укх шера хьайбашта керттера докъар лоархӀам йола силос хьокхиттен лаьттах йоллиттен. Укх шера йоачаш геттара кӀезига хиннайоллашехьа а, СК-2,6 яхача комбайнаца силос дьокхача хана из йоаргйоацача тайпара аӀаштӀехьбаьккхар кхашкарча къахьегамоша силос хьокхачара шоай къахьетам. Падамаш доадийсаш хоттиг корайнча, кулгаца уж хьал а гуадеш силос лаьттах йоллаш латтача дӀакхуьэр уж. 1961 шера дена, йоленнай совхоз гув беш силос йолла, хӀара гув 300 — 500 тонн а йолаш, хӀаьта 1963 шера дена аргӀаш хьисапе хьалъешие йолла йоланьй силос, хӀара аргӀаница 1500—2000—2500 тонн а йолаш. Цу гӀулакхе совхоза техника а кхойир, силос аргӀаш деча хьатӀауазарга дӀадоа ахча а кходир. ХӀана гувнаш тӀа дӀатӀа а ухаш, гоннахьа оттаьча решеткана юкъе гӀолла дӀачу а кхуедаш юъ доахана силос. Доахаркен хьакхарчашен яь елла еррага силос 23181 тонн я, хӀаьта из царна шортта а хургьа.

Кхашкара балхаш геттара сихценнача хана совхоза къахьегамхоша делла хӀама теркальдир, хӀаьта оттара кертедар доаццача хана балхаш чакхдахара аргӀеи порадоки хулийтиита, цхьанна а балха Ӏотхьам хургбоацача тайпара дӀа-юха йийкъар техника, чӀоагӀа кийча йир гуйран ялаташ дӀаде лаьтта тоалара, зибь ахара, ялатийна лаьрхӀа хьажкӀаш чуацаре. Ялатийна лаьрхӀа совхоза чуща еза аннараш 1500 центнер хьажкӀаш яр. Арахьара новкъостал ца оицаш хьажкӀаш чуйица яхара совхозе шортта йолаш хиннача торонаши кхоачанаши сарнагӀа а дахьа, хьажкӀаш чуэца болибепар совхоза къахьегамхой. Совхозе хоаэ хьажкӀаш чуэца оттайир ЗКХ-3 яха пхийтта комбайн, СК-3, СК-4 яха нийс комбайн. Цхе комбайнах ехкаш къаьстта кийчъяь ЖКН-2,6 яха жаткаш, хӀаьта цо совхоза новкъостал дир доаццача ханашка хьажкӀаш чуийца яхара. ХьажкӀаш кулгаца хьалха комбайнаша тӀехьа хьажкӀаш хьалохьара а къаьстта бригадаш аӀашагӀъехкар совхоза болхлой гӀулакхерча наьхен дезаахоех. Дукха хӀама ца эшаш 1964 шера 25 октябре чуйица яьлар совхоза ялатийна лаьрхӀа дӀайийна хиннача хьажкӀаш.

Дика а лоацача хана а хьажкӀаш чуйийна бахьар управляющи нов. Х. М. Боков, бригадираши нов. С. Костоеви М. Костоеви а болаш йолча 2-ча отделене болхлой. Цу отделене хьажкӀаш чуэца даим араволар нaӀача нахах а кхалнахах а 165—200 саг. ХьажкӀаш чуэцара балхаш яа чакхдаьхадац нов. А. К. Чонанов управляющи волча цхьоалагӀча отделене, къона специалист нов. М. Х. Цуров управляющи волча 3-ча отделене.

ХьажкӀаш чуэцача белгалбаьлар механизаторами ни. Н. Я. Кононенко, Ажигов Умалгири, Барканихоев Хьасан, дуккха кхыбараш. Цар кхетамца къахьегар бахьан долаш 4 гектар мара йоаца норма хӀара денна 9 гектар кхоачашйора комбайнаца.

Ялатийна лаьрхӀа хьажкӀаш чуэцаш латтача хана дӀадуваш дар гуйран ялаташ а, вешта аьлча хьатӀадоагӀача шера ялаташ хьувкъадара лард йоллаш латтар: цхьайола тракторами хьажкӀаш чуэцаш яр, вокхаш лаьтта кийчдеш гуйран ялаташ дӀадуваш яр, хӀаьта ялаташ чуйица дьаьнача кхашка зибь оахаш хулар бийсанна еррига тракторами.

4500 гектара тӀа гуйран ялаташ дӀаде дезаш яр совхоза, царех моццача доакъара лаьрхӀа 500 гектар а йолаш. 1964 шера 30-гӀа октябрь хьатӀакхачалехьа, балхаш геттара цӀена а деш, деррига гуйран ялаташ дӀадийна яьлар совхоза. Планах 4243 гектара тӀа аха езаш хинна зибь 30 октябрь хьатӀакхачалехьа ахьар 2900 гектар, хӀаьта вож ихедиса 1443 гектар лаьтта, шоай деррига низаш тӀа а дахийта, Октябра сийлахь-доккха цӀей хьатӀакхачалехьа зибь аьха доаккхаргдолаш аӀаштӀехьбаккха лаьрхӀад механизатораша.

Ха ца къоасаш, къаьстта а дика болх бу механизатораша ни. Т. Льянова, У. Барсникоева, О. Собиева, М. Аарнева, дуккхача кхычар.

ХӀинз сихбенна хьатӀадоагӀача шерара ялаташ хьувкъадара лард йоллаш ба хӀинз кхашкара балхаш ду къахьегамхой. Меттигера удобренеш кхашка дӀакхахьар дукъа техникей инвентари кийчъеш латт, тӀагӀертта къоасам лоаттабу аргӀера гӀалееш мошеш доакъарам а хӀаьта ииттамтӀадаьнна латта гурахьа дӀадийна ялаташ а доаьнга доз ца дайтар духьа.

КӀеаига дац хӀанзалца хьадьраш, цхьабакъда, дуккха да хӀанзчул тӀехьагӀа де дезараш а, хӀаьта цирех керттердр да хьатӀадоагӀача шерара ялаташ хьувкъадара лард йоалаита. Дог тийша хила мегаргда хьатӀадоагӀа 1965 шу доахал интенсивне кхабара гӀулакха йоккхий эргалолаш хинна шу хургхиларах.

А. ЛЬЯНОВ,
«Алханчуртский» совхоза директор.

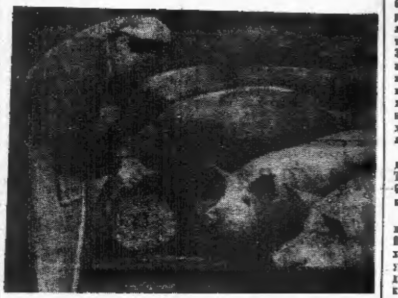

Массеха шу да «Алханчуртский» хьайбаш кхоабача совхозе Дарчиева Тамарас сиинаркалла бола бу.

Наьсарен райсовета депутаталла хержай Тамара, КПСС членалла кандидат а я.

Доккхий къахьегама толамаш дахал цо укх шера. ХӀара кхоабача хьакхийна денисх буса юкъера лаьрхӀача 872 грамм дулх тӀаккетар октябрь бетта.

К. Плиева сурт.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

Укх шера во кхахьийгаиц тха колхоза хьайбаш лелалераша. Дукха ха йоаццаш оаха рапорт делар паччахьалкхенга шура йохкара шера план хаьал хьалха кхоачашъяра. Плановь заданех дӀалла езаш хиннар 7800 центнер йолча метте, дӀаеннар я 7960 центнер совгӀа шура.

Дикка тӀакхийттай укх шера хӀара кхоабача Ӏатта лоархӀаш йоаккха шура а. ДӀадахача шерана нийсйича юкъера лаьрхӀача хӀара кхоабача Ӏаттагара йоаккха шура 360 килограмм дукхагӀа хиннай.

Уж башха-дика толамаш даьхад хьайбаш леладераша, механизаторашцен кхаш леладерашцен бувзам а лоаттабеш, планоь заданеш толаме кхоачашъяра мел эшар аӀаштӀехьдаьккхандаь. Цу тӀа а, ер шу доладенначa юххье болх тоабара де дезараш белгалдир цар. Эггара хьалхагӀа цар даьр мошача доакъарех химически тухам а теха, уж тоаделга дар. Цу гӀулакха карбамиз а техе кийчйора хьажкӀий силос хӀара шурий-товарни ферме. Цу тайпара кийчдаь доакъараш теларо ткога йиш хилийтар шура яуча доахана продуктивность нийтн.

Доахана аргӀа дихаш нез йоаккхача хана доахан баьца доакъарашца дихаз ӀалашдаЬлар. Царна юкъе доагӀар гурахьа дӀадийна рожь, бӀаьстан юкъе бийна нен, хьажкӀаш. Цул совгӀа, доахана доакъарийна лаьрхӀа дӀабийнаар 50 гектар доакъарий харбазаш 20 гектар свекла. ХӀаьта хӀана оаха доахана телараш уж а, цулухьа цар шура тӀа дика еттайолийт.

Юкъерча хьайбашта чӀоагӀа доакъарий база хилийтар духьа тха колхоза къахьегамхоша хӀара шера беикха болх бу аргӀера (дьгӀенашкара) баьцаш тоара. Масала, бурунин ерешашка доахана аьлан уж доаьадеш лаьрхӀа дӀайийна яр 2150 гектар суданка аха буц, 380 гектар совгӀа мигар.

Дика аӀаштӀехьбаьлар тха колхозе нирбамиз а тохаш хьажкӀий силос лаьттаь йоллара болх. Цу тайпара силос оаха лаьттах еллай 3000 тонн, хӀаьта из планоь заданеш 200 тонн хӀана дукхагӀа а я.

Цхьабакъда, гӀожа доакъараш шерра-шера ешачул кӀезигагӀа кийчду оаха. ХьатӀадоагӀача шера дикка дукхагӀа дӀае лерхӀ оаха баьцаш. Люцерна дӀаюргье оаха 300 гектара тӀа. Силоса лаьрхӀа дӀайийна хьажкӀаш хин дехкача лаьтташка мара кхеергьяц оаха, хӀара гектара тӀара 500 а кхы дукхагӀа а центнер мошн доакъар лаккхар духьа. Цу тайпара торонаш тха колхозе йолаш я.

Паччахьалкхенна шура дӀаялара шера план кхоачаш а яь, тха колхоза хьайбаш леладераша цхьатарра социалистически яь йоланьй укх шера тӀайнца хинна декхараш толаме кхоачашдар духьа.

Ф. ПОХОДИЕВ,
Наурски производственни управление «Россия» яхача колхоза доакхагӀа вола зоотехник.

Сакъердамера семинар

Укх денош Старопромысловски парте райкомо юххьанцара партийни организацей секретарий идеологически балха болча заместителий семинар йир. Цар лаьийгӀар «Партийни организацей декхараши, политически просвещене методаши, формаши», «Лекциони агитационни балхах» яхача докладашка. Семинаре дакъа лоацаш хинначар дуккха хаттараш дир йийшача докладех лаьца, хӀаьта ииттa дукха предложенеш эзир идеологически болх тоабара.

Г. ОСЬМАНОВ,
КПСС Старопромысловски райкома инструктор.

ӀАТТАГАРА — 3300 КИЛОГРАММ ШУРА

Ше кхоабача хӀара Ӏаттагара 3300 килограмм шура яккха, аьнна социалистически декхар тӀайийцар ер шу долалуш Шелковски производственни управление «Ше ахархо» яхача колхоза доярка Нагуманова Галинас. Боахаме дикагӀа лоархӀаш доярка яр Галина. ХӀаьта а фермерча доярканта сов доккха а кхоачаще низкъала хургдолаш а хетар цо тӀайийца декхар.

— ЛоархӀаергьий хьо, Галя?—хеттар цар.

— ЛоархӀаергья, пайда ца эцаш торонаш дукха я, — жоп лора доярка. Коллектив тешар Галинах, хӀана аьлча, шерра-шера тӀехкхоачашдера цо тӀайийца декхараш.

...Социалистически декхараш тӀаэцара доаркана гуйбенна аьлча собрание хинна чуеча наб ца кхетам дукха шилар Галина. Ший болх тоабара уйла еш яр из. Деррига ший доккха а сийлен а вахар дагадехар доаркана. 25 шу хьалха, юххьанна из балха еача хана геттара кӀезига дар ферме деттам дола доахан. ХӀинз 405 етт ба ферме. Шерра-шера дукхагӀа шура йоаккх укхаш. ДукхагӀа къахьег доаркаша.

Шийла, тиша, хотта чулаттам яр хьалха нанашенеш. ӀаЙ масса оагӀорахьа мух чуьекхар цар чу. ХӀана хувнаденнад сурт. Сийрда, наргӀата а доахан чулоаттаду помещенеш. Механизаци яьй деррига хайнача балдаша. Кхычет хий а хьачудилад хьайбаш долча. Шортта Ӏаламаш гӀожеи мошен доакъараш. Цулухьа дукха дангдлип деттгӀа болх баьях тийна да шура дукхагӀа йоаккхалга. ТӀагӀертта къахьеге кхоачашдухургдолаш да из.

...Хьаьо мара саг вацар ферме Галина Сакталиевна хьаьча. Хьийвачул тӀехьагӀа мелача хина шин бала а бийла етт бетта йоаелар из. ТӀадая нхе ца бутташ еррига шура Ӏолкха дерхӀар доярка. Цхьаза деррига дийтта яьнначул тӀехьагӀа, дайга мамараш хье а хьуиш, мозлагӀа юхайийтар доярка деррига доахан. Ведар гаргга шура яьккхар цо барайтта Ӏаттагара. Юхелусаш хинна эгара хьаьогӀа дола тӀадамаш яр уж. Укх тайпара юххьанца деттар Галинас доахан. Ер хиннай-кх дукхагӀа шура яккхара яз пайда ца эцаш йита торо, дукха шура юташ хиннай из хьо ца йоаккхаш, гӀадъхар доярка. Денна 18—20 килограмм хьаьа йоаккхаш хиннача дукхагӀа шура яккха йиш яр цун. Бетта 540 — 600 килограмм шура тӀалохар цу гӀулакхо.

Г. Нагумановас дӀададаь дика гӀулакх хьалльцар цунна яхь лаьцача Драничникова Ефросиньеси кхыча доаркашен. «Дикка тӀакхийттай еррига ферме хьайоаккха шура», — яхаш гӀалваьа хоаш беш вар ферма заведующи Горшенев Василий.

Къонача доаркаита хьоахан телараш совгӀа дали хьехар а новкъостал а дера Нагуманова Галина Сакталиевнас.

— Доакъараш дехкилга, помещенеш хьайбаш цӀендела, шимараш хье а хьувш мелача хица дуалалга цӀакхха тӀехьен хьалхен ца доаккхаш, мкъагӀа ца дуташ хан-ханнахьа кхоачашдеш чаьхдаха дезаш да. Цхьадолча дийнахьа геттара Ӏурен вокх дийнахьа тӀехьен детта мегаргдац доахан. Шоаш Ӏенадаьча хана деттарга сатувсаш хул уж,— душ Галинас. Духхьал шура дукхагӀа аьхкара пайдане хиларал совгӀа доаркай къахьегама дисциплина чӀоагӀъеш а да цо яхар.

Доаркай балха тӀахьожаш лоттабеш а гучадаьйна кхоачамбоацар дӀадаккха новкъостал деш а хул Галина. Февраль бетта цхьан сарахьа доахан дийтта а яьнна, хьаькхха шура яи дӀаелча Драничникова дӀатӀаккар Галина.

—Яьннайий хьо, Ефросинья, чу гӀо вай? — хаьттар цо.

—Яьнай со, — жоп делар вокхо, бакъда, хьайшна хьежача Галинана гучадаьлар цо доахан детташ дикхар мара хьайбашта цхьора доакъар ца дилалга. ЧӀоагӀа раьза хилаьдар Галина. Бехк баьккхар цо Ефросиньях. Ииттa хьеж Галина хьайбашта хьалхашка тух, мел уллий.

Коллектива лархӀарал а еарал а совгӀа колхоза специалисташ а дагабуш Галинаца. БӀаьсти яьнна ха яр из.

Колхоза зоотехник Шадиев Юнаду вера ферме доаркашца дагавала:

— Тоьал лаккъеннай бух. Фу дар-те тахан-кхоана даьгӀенашка доажаде доахан арадаьхача. Бийсан доакъараш а дехкарга вай хьайбашта? — хаьттар зоотехнико. Раьза бар доаркаш.

— Баьцашка сатувсаш шура кӀезигъеш латт доахана, йоахар цар. Бакъда, йист ца хулаш яар Галина.

— Галя, хьона фу хет? — аьлар Юнадус.

— Баьцаш кӀеззига кхы а лаккхьалаца сабар дича бакъахьа хетар сона. ХӀана аьлча, доахан дилзал доакъар дац лаьгӀенашка хӀанз а. Баьцах кхийттача хьайбаша лерттӀа дуаргдай етыл доакъараш. Уж неца дусаргда. Цо кӀезигъергья шура, — жоп делар Нагумановас. Дь-хе дийнахьа литар ферера доахан даьгӀенашка дӀа ла лехкаш къаьнача доарка аара.

Шура дукхагӀа яккхара болабьча къонсане хьалхе лелаеш а кулг аӀашка ца духхаш хьинаре болх беш а хьайоагӀа сатем йоаца доарка ер шу доладелча дена. Цудухьа дог гӀоздоаккхаш я цо яьккха кеталь. Ше кхоабача хӀара Ӏаттагара 2800 килограмм шура яьккхай цо итт беттa. Сийлахь-боккхача Октябра дезача цӀейна цо дош дола совгӀат да из.

ТӀайийца декхар тӀехкхоачашде лерхӀ Н. Нагумановас.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкор.

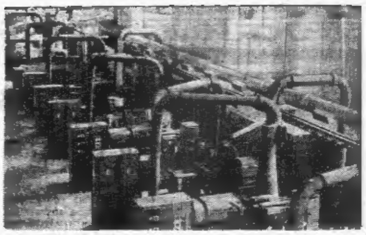

МОСКВА. Къаьнача цехашта реконструкци ярен керда ярaш хьаьярен балхаш шерра дӀадоладаьд Дорогомиловски химически заводе. Халкъа боахама эшаш йола термопластех хьаь тайп-тайпара изделеш арахецаргья предприяте.

Сурта тӀа: керда цех.

А. Стужина сурт,
ТАСС-а фотохроника.

Цхьан комплексах

Дукха балхаш да хӀинз тха комплексни бригаде. Чуэца езаш хьажкӀаш я, дӀаде дезаш гуйран ялаташ да, кийчде дезаш хьатӀадоагӀача шера культураш дӀаюргйола лаьтта да, де дезаш дукхай кхы тайпа балхаш да.

Бакъдар аьлча, таханарча ден эггара керттера декхар-м хьажкӀаш чуйица йоаккхга да. Уж 200 гектар я бригаде, хӀаьта оаха уж ю а кхеаьиц. Цхьанцайолча участкашка 60 центнер а йоал уж хӀара гектара тӀара.

ХьажкӀаш чуйиа оттальй оаха ше комбайн. Дика болх бу комбайнераша А. Аксипичева, С. Заниева. ХьажкӀаш чуэцара нормаш хӀара денна тӀехкхоачашъе цар.

ХӀанзе 140 совгӀа гектар чуйица яьнна бригада. Юхейиса хьажкӀаш кулгаца чуэца лаьрхӀад оаха, хӀана аьлча цу участкера дукхагӀа йола хьажкӀаш Ӏойийшай. Комбайнаца уж чуэцаш хила дукха йоаргъяр уж.

Оаха дийдац лаьтта кийчделарг гуйран ялаташ дӀадувнаргeн.

ХьатӀадоагӀача шера ялаташ хьувкъадара лард йоллаш ба механизатораш Сиичников Николайи Алехин Петри. Культураш дӀаюргйола лаьтташ кийчдеш ба уж — лаьтта оах, ялаташ дӀаделе хьалхагӀа еш йола обработка ю. ХӀаьта лаьтта кийчдалларца тӀехьа йоалу ялаташ дӀадув агрегаташ. Бардин Ивана агрегатаца сельщикаша Шевцов Иванен Зубков Константинен хӀара денна дӀадув 30 — 35 гектарал кӀезигагӀа доацаш ялаташ, нормах дӀаде дезараш 21 гектар мара доацача метте.

Сийлахь-боккхачь Октябра цӀейна накъа доахаш оаха лаьрхӀад уж денош хьатӀакхачалехьа кхашкара керттера балхаш чакхдаха.

А. ЕРЕМИН,
Сунженски производственни управлене «Коммунизмага беда никъ» яхача колхоза 3-ча комплексни бригадий бригадир.

АТТАГӀЕИ ПАЙДАНЕГӀЕИ

Дукха адам да укх денош «Грозненно» объединена совхозий комсий бешанашка.

Ехха йолаш доагӀача хӀара ден хан бу совхозий специалисташен болхлошен, хӀана аьлча, шелал хьатӀаллехьа комсий гаьнаш аӀа, ӀаЙ гӀера ца яйтар дукха уж лаьттах йоаха еза.

Цу балхен совгӀа, хӀара совхозе керда комсий гаьнаш дӀайогӀ, дӀайогӀа комсий тъьовронгаш кийчъю, ииттa кхыдараш.

Дукха болхлой эш гурахьа ужжал дукха балхаш кхоачандара.

Ӏаа тӀехь комсий гаьнаш сихагӀа лаьттах екха яхар духьа цхьадолча сортех йола комсаш аӀа ца а йоӀаш йита езаш хулар, хӀанa аьлча, боллой кхоабацар механизаница лаьттах яа йоаккха комсаш кийчъе.

Къаьстта а хала болх ба комсаш йоӀача хана уж хьалийкха хиннача аьшкасаьргах хьакъестаенга. Цхьан болхлочун норма я 500 гаьна тъьоврангаш мукъаяхар. Нагахьа саг аоархӀаьаьц цу декхарах. Комсаш йоӀаш болча болхлоша йоах: «Комсий га хоадаеш аттагӀа да, аьшкасаьргаш из мукъайоаккхачул. Комсаш йоӀаш волча болхлочун декъа ха хилдаьца тъьоврангаш аьшкасаьргах хьакъоастаеш мала веташ хулар, хӀаьта декъей тӀехьагӀа мара бокъоца бола ший болх ба — комсаш аӀа дакъей тӀехьагӀа мара дӀаволавала йиш хилацар. Ехь мел дар дӀахаьча чӀоагӀа хьиаар эшаш а цулгаш айп доахаш а бар из болх.

Наурски производственни управлене «Советски Россия» яхача совхоза керттерча механика нов. М. М. Карамаева уйла йир: — «Сага кулгаца бе безаргболаш из болх трактораца бертбола гӀулакха аӀаштӀехьдаргдацар-хьегӀ? «Уйлаш тайп-тайпара хулар. Приспособлени дагалоацаш кийчъечан декха дакъа лаьцар Ю. Э. Мангота — цхьоалагӀча отделене управляюще, В. Ф. Разина — цу отделене механика. Юххера а шьоалагӀча отделене комсий кхашка гучаьяр оригинальни а цу цхьан хана чоалие йоаца а Т-38 яха трактор. Юххьанца сабарагӀ-лоралуш делар болх, цул тӀехьагӀа балха шаръенна агрегат сихагӀа йоаелар, хӀаьта балха де чакхдоалача хана аьшкасаьргех хьалийхха яьнна 2 совгӀа гектара тӀара комсий тъьовронгаш мукъаяьха яьлар.

ШоллагӀча дийнахьа яа болх хила гектара тӀа бир агрегато, укх тӀехьарча денош агрегато хӀара дийнахьа мукъайоах 4 гектара тӀара комсаш.

Из приспособлени човкано а яц, хӀаьта хӀаро мастерске хьае йиш йолаш а я, нагахьа цига газоэлектросварка, лайси, токарни станок хуле. Из латт тӀехьашкалла ветта И алаца хьысапера стойка а йоаллаш йолча сварной рамах (75 x 75 йола уголок). Стойка шин оагӀорахьа хамутвинаца чӀоагӀъяь йоаш юхье аргӀаш хьалдоацаш ДТ-54 яхача трактора аьха цхьаца ахток а йолаш йола ши ах соа. Приспособлени хьалъайю трактора гидроподъемникa новкъосталца.

Ерригаш а совхозе кийчъяраш кхо приспособлени я. ЦаӀ вокх шинна дикха эрган я стандартни доаца хьоккий а дегӀа аьшкасаьргех хьалийхха комсий тъьовронгаш цо мукъайоахаш хиларца. Цу гӀулакха И алаца хьысаперча стойках хеттай шин мугӀарагӀара аьшкасаьргаш, нагахьа сапка эше, аӀашкаозаш йола шиь гидроцилиндр.

Цу тайпарча цхьан агрегата тӀа болх беш 5 саг хул: комсий мугӀ хьабоалуча юххье якорни бӀоагӀана тӀехьа катонех аьшкасаьрг дӀатассен мугӀа кхоачалуча якорни бӀоагӀана хьалхашкара аьшкасаьрг хьабастен декхарейла вола цхьа прицепщик ва трактористи; агрегата хьалха а яьнна, аьшкасаьрг бӀоагӀаита дӀатӀачӀоагӀдеш доаккха хьастамаш хьалдоахаш вола ши болхло кхы а.

Совхоза болхлоеий специалисташен йога а я, хӀана совхозе болх беш я цу тайпара кхо агрегат. Цар гӀовкъестадца хӀанзале а мукъаяьхай 90 гектара тӀара хьалийхьа лаьтта комсий гаьнаш.

Из керда приспособлени хьаьлга а тайна, цо болх мишта бу хьажа баьхагӀ аралахарча «Победа», «Комсомольский» яхача, Балинна цӀерахча комсий лелаеча совхозий специалисташ. Массаза а чӀоагӀа раьза хилар кердача приспособленех, хӀаьта дукха ха мала хиларца цу совхозий комсий кхашка йоагӀаргья ужжа агрегаташ.

Рационализатораша дахча лоархӀамехь, из керда приспособлени юкъейоаларa «Советская Россия» яхача комсаш леладеча совхозо 8000 сом совгӀа ахча а 5600 сагӀ-ди а кхоьдерга.

ЧӀоагӀа лоархӀаме да нийсаш лелаеш йолча ерригача совхозий специалисташ цу агрегато болх мишта бу хьажар а сиха из прогрессивни балха метод шоай боахамашта юкъеяхьар а. Цо новкъостал дергда комсий бешашкара гурахьа ду деррига балхаш сехагӀа йистедахара.

Н. КУПЛЕВАЦКИЙ.

МОСКВА. Эггара гӀаьнагӀарен меагӀен бола сейсмически тахгӀений сигналаш хьалувцаша бӀаь зоарзза уж чӀоагӀъешн йола керда сейсмограф хьаьй О. Ю. Шмитта цӀерагча Лаьттан физика СССР Ӏилмай Академе Институте. Прибора юкъейнхьай цхьа пластинка хӀама хоаш болча маятника тӀеи шоллагӀъяр — цу прибора тӀеи чӀоагӀъяь йола чоалхие боалеш оригинальни устройство — электрически конденсатор. Лаьттан оагалларо маятника боарам толлабича конденсатора юкъера кьаь хувцалу. Цул электрически емкость хувц ю. Хинна бола сигнал, сейсмографе тӀа дӀаяздь. Керда прибор боккхача пайдане я. Деррига а 0,5 ватт электроэнерги мара йодаш цунга.

Сурта тӀа: вокхагӀвола инженер И. Б. Сидоров (аьрдехьа), аӀамагӀвола Ӏилман болхло А. В. Рыков геттара дика хӀама тӀалоаеаш йола сейсмограф болх бара кийчъеча хана.

С. Преображенски сурт,
ТАСС-а фотохроника.

ХИМИИ ХАЛКЪА ХЬАЛ-ТОРОИ

КхоалагӀча квартален 1964 шера 9 беттен хана тӀехкхоачаьнай СССР-а промышленносте. 7 процентах дукхагӀа дегӀадилад промышленни продукци йоаккхилга. Теркам чӀоаш да химически индустре толамаш. Укх шера 9 бетта соакха цу вала хиннача 15 процент дукхагӀа хьоккхий химически продукци, минеральни удобренеш — 4 миллион тонн, серни кислота — 602 эзар тонн дукхагӀа даьхад 1963 шера цу хана даьккачул. Цхьан ахазен дегӀадилах баьцагӀаш лоралаш дӀайийнача культураш ео пӀеш йола садоаха хӀамаш йоалран йола химически препараташ арахецига. 25 процент дегӀадилад синтетически хӀуманаш пластически массаш арахецига, 16 процент искусственни синтетически хьоасаш арахецига.

Энергетикеи металлургии сиха дегӀаух а хӀаьта а шира дуккха сихагӀа дегӀаух хима. Халкъа боахама кхыдолча долкъеш хьала йоагӀа из.

Химически индустре иитта дика толамаш датар хина дегӀаш хоха хӀама яз. Из хьахиила халкъа боахама прогрессивнетӀа толаа цхьа дегӀаиоеладара беррича советски наха чийгача къих, паччахьалкхен планаш нийса оттарах.

Химизаци — из эггара хьалха къахьегамхой хьал-торо аакъаргда. 1961-ча бӀарччача шера арахийнача 250,4 эзар тоннаш лоархӀамбеча укх шера дӀабахача йис бетта 264 эзар тонн Дахкена искусственни синтетически хьоаса беннаб Советски химика. КӀадаш арахецаьга дукха алсамдаккхийтар цу гӀулакхо. Соахка 9 беттачул 281 эзар квадратни метр дукхагӀа арахийцад уж укх шера. Химически хьоаса юкъе а ухийтам 168 эзар метр хлопчатобумажни кӀадаш эзташ арахийцад 1958-ча шера СССР-е, хӀаьта укх шера арахеца деза ши миллиард кхо бӀаь мэзарн метр — 14-ца гаьтта дукхагӀа.

Деррига а хӀана дац аьрна лоаш эцаш хӀама химически хьасах хьадем да. Сихха лаккхул лату искусственни тела аӀрам а детташ кога гӀирс хьабелга. Кога гӀирсий тӀешта пластически материалаши ниттa айраита лаьрхӀа йола искусственни телаги тожхьаьаре кхоерга локкхайча а кагийча а хьайбой иттаь эзарахь цӀонкй, цу хана чухь кога гӀирс хьабарга дӀабола къахьеган иттаь лахлу, хӀаьта лакхлу цун дикка а.

Химико ейтача промышленносте — дукха цо йоаккха а цола а кӀадаш, кога гӀирс хиина ца Ӏеш, кхон бара холодильникаш, кьегӀаш, тайп-тайпара гаьнотоеши, шерача боарамех малхой препараташи дукха а кхыдараш ца уж.

Дукха ха йоаццаш ший кӀорга промышленносте йӀш тема яр Донбасси Тульски областа. Укхала, керттера хьалаш хӀама химе кӀалоацаш ха. ХӀанз баргӀ бӀаь совгӀа цӀераш йола химически продукци арахец дукхьала цхьан Донбасса предприятеша. Укх шерен тӀадоагӀача шерен 70 керда химически предприяте болх бе йолалургья, лахахургза капрон, лавсан, нейлон, кхыдола синтетически кӀадаш арахецилга Донецки экономически районе.

Химически индустре толамаша гӀадбигаб советски нах. Цар вахара хьал-торол чӀоагӀа эшаш долча дикача а тайп-тайпарча а товарашца база нах Ӏаламбелгеи гоаду хиле.

Коммунистически партей Советски паччахьалкхени деррига гӀулакхий генеральни ностом наьна хьал-торо тоаяра тӀаберлабаь хинна цинфран дӀахо хургхиларах яха а тейна дем ба 1964-ча шера 9 бетта промышленноста балха иттей лаьца укх денош кепа теха арабаьча хоам.

Николай ПАНТЕЛЕЕВ,
АПН комментатор.

РЕВОЛЮЦЕ 10 ШУ

АЛЖИР. (ТАСС). Деррига алжирски халкъо 1-ча ноябре чIоагIа дездеш белгалдаьккхар 130 шера шийна тIаьхьтхача французски Iазапах ше мукъадаьккха йолча революце 10 шу дизар. Безача маьха хилар цуьн паргIато: 1,5 миллион сат вийна, йохаьь ээараш юрташ — иштта да хортамукъале бахьан делаш ворхI шера лоаттабаьча тIемо хьаьхекхар.

«Революци хотъаьннай, цкъабакъда революци дIахо йода» — цу тайпара аоазунг а долаш керда, паргIата вахар хьалде доладелар алжирски халкъ. Алжирски правительства лаьрххIа гIулакхаш чаккхадар бахьан долаш национализаци йир французски колонистий деаалхьа хиначча 2,7 миллион гектар лаьттешта, юкъера ерзаьй французийн коттигерча хьал долча буржуазеи кара хиина предприятеши юртбоахама фермаши.

Мехка революционная хувцамаш деча хана хьалхашка оттар йоккхий духьаленаш, цкъабакъда, Алжира хала хиннача цу хана цуина уллув ниисбелар цун доттагIий — социалистически лагера мехкаш.

1964 шера апрель бетта хиначча къам-мукъадаккхара фронт яхача парте халкъ тIаьхьийхар Алжире социалистически общество хьалъяра. «Оаха, алжирски патриоташа, — аьлар президента Бен Беллас, тешаме хержаб социалистически легIахара никъ».

Халкъа Алжира толамаша, социалистически общество хьалъе аьнна це лаьцача наькъо дорхбир реакционераши неоколонизатораши. Цкъабакъда, Алжира правительствана духьала герз карара восстани гIоттае уж гIортарах хIама хилахар.

Колониализмах юхедисараш дIадахар духьа, керда общество хьалъяр духьа ше лоаттабеча турпалерча къовсаме алжирски халкъаца дизза барта а доагIа, цун га а доаххе социалистически мехкий халкъаша, дуьнен тIа мел болча прогрессивни наха. Цу къовсаме алжирски халкъа тешаме доттагIа я Советски Союз.

ГРЕЦЕНА НИЗ БУ

АФИНЫ, 31 октябрь. (ТАСС). Кипрски деша дIаьхка Грецена низ бе гIертаб НАТО кулгалхой. Укх деношка хиначча НАТО совета заседане НАТО генеральни секретара Броэнос предложени елар кипрски проблема НАТО-га гIолла къоастав, аьнна. Цкъабакъда, НАТО советерча гречески викало Палламвса дIатIаоцаензар из предложени. Цо аьлар, Кипр НАТО член а яц, хIаьта цулувьа Кипра правительствана къайлагIа НАТО еш йола моллагIа а дискусси хилийта йиш йолаш а яц.

Греце кхьча меххашцарча гIулакхий министра Костопулос самардийнахьа хьахьийра, НАТО цхьанна а тайпара викал яц Греце Кипро дьхча декхарах вIашагIкхийттача къамий Организацена хьалхашка латтача кипрски деша юкъе гIертара.

«Вима» яхача газето беча хоамах, НАТО кулгалхоша ениача цу предложенева раьза хила Греце тигадеце а, из, гучох, цIаьхка а гречески правительствага шийта дургья 3-ча ноябре Афине кхочаргволча НАТО генеральни секретара Броэнос ше цига дIахаьчачуя тIехьагIа. Газеташа цунах лоархI, Кипрски проблема НАТО-на чухьа компромисси наькъаца къоастаяла ярга хиларах Греции Турции тешаш гIерташ НАТО дIаькха а чIоагIа ворцагIъьнна хилар.

Дохкар-эцар дара баь барт

ПАРИЖ, 31 октябрь. (ТАСС). Селхан укхаза кулгаш яздаьх пхе шера (1965 — 1969 шераш) дохкар-эцар дара барт беш аьча советско - французски соглашенева. ТIеххьарча хана дIадахача пхе шерацa нийсдича хIана аьча соглашене дерхI шинна а мехка юкъера товарооборот 70 процент дегIайоалае. Францена СССР-ан юкъера торговле боарам 1964 шерачуя шоаь лаккхагIа хургба 1969 шера. Дикка совдаргда Францена тела советски мехкдьтта, мехкдьтта продукташ, херхах чаккхьяьккха хьу, целлюлозо - кальката а кхыдола а товараш. Цу тайпара дукхагIа хургья Францена йоххийта советски машинаш оборудовани, белггала аьча, наькъа-гIишлон машенаш, трактораш, станокаш, кузначно-прессови оборудовани, иштта кхы дIахо.

Шийе аргIанна Советски Союзо а дикка дукхагIа эцаргья Францегара машинаш оборудовани, белггала аьча, дукхача хана луча кредита хьисапе, химически яIгачен промышленноста эша комплектни предприятеш.

Керда соглашени — шинна а мехка юкъера торговли дегIайоалара дакъе баьккха болха гIа.

Советски оагIонтахьара соглашенева кулг яздир СССР арахьарча торговле министра Н. С. Патоличева, французски оагIонтахьара Франца финансайн экономикан министра В. Жискар д'Эстэн.

НАЦИСТСКИ ЗУЛАМХОШТА ТАIАЗАР ДЕ ДЕЗА

БОНН, 31 октябрь. (ТАСС). Нацистски зуламхоша даь зуламаш «ха гаьна ялара» сулага ца дувцийташ сенаде лаьрхIа хилара духьала къамаьлаш дир Мюнхене хиннача антифашистски собране дакъа лоацараша.

Собране тIаьийцача резолюце тIа белгалдоаккхача тайпара, нацистски зуламхой гIулакхаш техьилга «ха гаьна ялара» дита гIертар, мадарра аьнча, хIаьамдаьца Малхбузен Германе лунпаца бисса чIоагIагIа бола ваараш нацисташ цкъаккха новкъа хIана доацаш гитлеровски режим йолча хана шоаш даьча зуламашта жоп ца душ хIалхара бовлалургба яхилга да.

Митинге дакъа лоацараша белгалдоаккх, даь зуламаш ца техкаш дутинга беррига антифашистий Духьален болаве дакъа лоацарий, хIаьта иштта ерригача дунен общественность хам ца бар хургхилар.

Малхбузенгермански бундестагага кхайк уж нацистски зуламхой гIулакхашта техкамбелта сенаде гIертара духьале яра дииза дарг мел доаца хIана дара из тIа а хьахаш.

Изамоpс дIадехаш кхайкар гIановерe хиначча антифашистски митинге дакъа лоацаш хиинараш а. «Ди тат» яхача газете беча хоамах, цар протест кхайкайр дешаш хIана а къоастадаева бола нацистски зуламхой мукъабоахача малхбузенгермански судаша леладеча гIулакхашта духьала.

РИХАРД ЗОРГЕ СОРАТНИКАШТА ДЕННА СОВГIАТ

БЕРЛИН, 31 октябрь. (ТАСС). Советски разведчика Рихард Зорге майрача соратникашта — Клаузен Максан Анниайнеа «Къамал вскара гарта довккхий хIамаш марагIдуллара» доцо мадаль ениай. СовгIат дIадениад селхан Зорге группаца хиннача М. Клаузенан цул сесага А. Клаузенан ГДР пачхьалкхен кхерамахен министра Э. Милкас.

Макс Клаузена Зоргеца хьоанал техад 1929 шера Шанхае, хIаьта цу хана дена 1941 шера ше лацалца йолча хана цуница цхьана болх беш а хиннаэ. Анна Клаузен каст-каста юкъе бувзам лоаттабеш хиннай, радиопередачаш яра мара новкъостал даьд.

Клаузен Максен Аннеи хIанз Берлине бах.

ДУКХА ЕЗА ПРОФЕССИ

ЗIамига йолаш дена торговле болх дукха безаш, цига гIолга чIоагIагIа дегадоалаш яр Корохоева Лида.

БархIлагIа класс йистеьнккха аьнча 1953 шера Чимкентерча торгово-кооперативни техникума инструкторско - ревизиони отделена деша ихар из. Дийша яьвачуя тIехьагIа тика чу балха ихар из.

Шийга хьабена болх бокъонца чакхбоаккхар Лидас массаза. Ди тIехьа ца ховр а хинагIа Iамар. Мах беча нийдархошца Iимерза, безаме хуьга керттера долгах дика хьетар из.

1957 шера Грозне дIабалабир цо ший балх.

1960 шера городской Совета депутаталла хорж Лида, хIанз Заводской района депутат я из. Дика лед цун балхи гIуллакьш, Лида хIанз Грозне кога бувхо гIирс бехкача шолхагIча комсомольско - кагирхой тика заведующи я. 16 продавец я тика чу мах беш. Царна тIахьожам лоаттабеш ешаш йола йоалхе еши доал ду Лидас.

Цхьаькха гIалат ца доалийташ лерттIа болх беш йолча коллективо дани гIеххоачащьо балха план. Цкъабакъда, цунах кхоьчам хеташ яц тика заведующи Корохоева Лида. Укх шера г. Орджоникидзера советски торговле техникум йистеьнкхе йоал из. ХIаьта цуьгара масал а эцаш беррига а хIана бац аьнна тайп-тайпарча дешара заведенешка дешаш ба цунцара балхлой а.

ХIанз горпромторга кхьча коллективацца яхье а ьнна Октябра дезача цIейга балха тIа сийле яккхара мамoтта къовсам лоаттабу тешаме коммунист Корохоева Лида керте йолча тика коллективо.

Д. АМАРОВ.

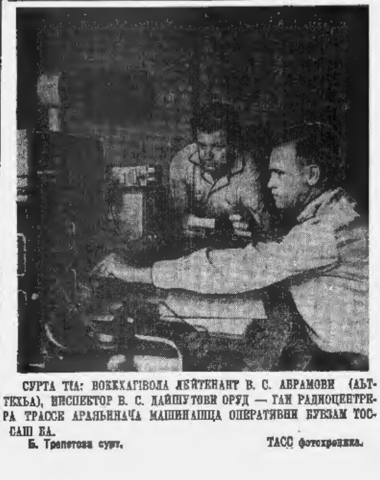

СУРТА ТIА: ВОККХАГIВОЛА ЛЕЙТЕНАНТ В. С. АБРАМОВИ (АЬТТЕХЬА), ИНСПЕКТОР В. С. ДАЙШУТОВИ ОРУД — ГАИ РАДИОЦЕНТРЕРА ТРАССЕ АРАЬЬНАЧА МАШИНАШЦА ОПЕРАТИВНИ БУВЗАМ ТОССАШ БА.

Б. Трепетова сурт. ТАСС фотохроника.

СОВХОЗЕРЧА КЛУБЕ

Наурски района «Советская Россия» яхача совхозе дIатIаводаш эттара хьалха бIарг кхет доккхача цIеноех, совхоза клубах.

...Дукха ха яц совхоза болхлоша клуб хьалъяь — цкъа шу. Вай республике эттара хьалха цу совхозо хьалъяьй иштта йоккха клуб. Республикерча цхьадолча культура ЦIеноел дукха йоккхагIа я из. Шозза вIашагIаръяь гIишло чура геттара сийрда, паргIата я. Къахьегамхой салоIа моттиг клуб йолга а хоаш чIоагIа йоакхо ю совхоза дирекце (директор Сетах Александр Сергеевич). Дукха ха йоаппаш клубана лаьрхIа эстрадни оркестр ийцай. ХIанз хулача кагирхой сайренашка, халхарашка, концерташка хьахоз оркестра музыка.

Клуб хьайийлача хьалхарча деношка чIоагIа сагота вар клуба директор воа. В. Путинцев, болх мишта вIаштIехьбоаккхаргбар хьегI совхоза болхлошта клубах салаIа моттиг хилийтара. Болх лерттIа дIабохьара вIашагIъеллар цхьайтта сагах латта лекторски группа, ийдар баьм, аккордион, художественни самодеятельносте дакъа лоацараша лаьрхIа костюмаш.

Безам боацаш боагIар хьалхагIа лекцега, беседага ладугIа юртахой. Цкъабакъда, хIанз лекторски группа болх дика баро вIаштIехьдаьннад къахьегамхой лекцешка, беседашка безам болийта. ХIанз лекци е беседа еча хана тIаьа, аьнна йиза хул клуб. Иштта хилар укх деношка а. Клуба директора воа. Путинцева хайра Вакура технически Iилмай кандидат воа. Резаев шоайнита веналга. Лекторски группа лехарах ков. Резаева «ХIанзара ситала уха аппараташ кхьча планеташ тIара вахара» аьнна лекци йийшар. ЧIоагIа сакъердаме хийтар къахьегамхошта из лекци.

Къахьегамхой клуба балха дукхагIа чуозара болх беш я художественни самодеятельноста ворхI кружок. Юртарча бахархошта лаьрхIа хIанзале а цхьайтта концерт денад цар. Цул совгIа масса а хана болх беш я шийтта сагах латта агитбригада. Ди юкъе хIана йолац аьнна кхашьа, фермашка, станашка хул агитбригада. ЧIоагIа сакъердаме а чулоацам дика болаш а я цун программа. Дукха номераш я моттигерча темах лаьца. Духхьал укх тIеххьарча хана 29-за хиннай агитбригада совхоза болхлой болча яха.

Духхьал цкъан денаца аьнча къахьегамхой бокъонца йола салаIа моттиг а хиина дIаяттай «Советская Россия» яхача совхоза клуб.

И. БЕРЛИЗЕВ,
Нохч - ГIалгIай культура министерства методист.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕКА» ЦХЬАЬКХА А КОТАЛЮ

БIубенна финале болх ивановски футболисташ, хIанналца хьа цхьа бургаш чутехаш цар наIараика. ХIаьта «Текстильщика» нападающеша дIачутехай ших бургаш. 31 октябре Курскерча «Трудовые резервы» яхача командаца ловзача хана шоай традици толхаяяцар Ивановерча спортсменаша. Счет 2 : 0 а йолаш котбаьлар уж. 10 минуте курряний наIаранта хьалхара бургаш чутехар Белков Владимира (№ 8). ХIаьта шолагIча тайме 19 минуте шолагIа гол чутехар Войнова (№ 7).

Массанена дага доагIа дукха ха йоаппаш Махачкале ловзаш Барнаулерча «Темп» яхача команда даьча «тамашийна» хIама. Матч чаккхъала цкъа минут йисача хана ши бургаш чу а теха курски футболисташ эшабир цо.

Минут яха мара цуина тарра хIама ниисйора «Темп» «Терекаца» лейзача хана а. Иштта чаккхдьлар из драматически ловзар...

Юххьанце хьашиий наIарашкахьа чухьед грознендаш. ЯгIьлагIча минуте центрера хоза комбинаци дIайодаю вай полузащитника В. Юданова (№ 6), хIаьта А. Жердева шийна духьал веддача вратара тIа гIолла чутох хьалхара бургаш.

Хьалхара толам баьккхача грознендаша чIоагIъо атакаш. Счет кхы а лаккхъе йиш йолча торенах пайда эцанзар И. Бердевскеха, В. Косева. Цкъабакъда, дукха ха яалехьа ший гIалат юха тоадир В. Косова. А. Жердева лаьенна бургаш чутехар цо. Счет 2 : 0 хилар.

ШолагIа тайм дIайолавенна шн минут йоалламе а «Терека» хьалхара гол чутехар барнаульций капитана Федулова (№ 10). Къаьтта гуш за вай хьашиий иштта атта эша дагабоацинга. Каст-каста кхераме рейдаш ю Врыкинен Федуловен. ХIаьта а сеале «Терекагахь» я. Х. Данилова пайда эцаезар Ю. Солнцев Iатохарах барнаульцашта хьожаьча пенальтех. Бакъда, ниисса ши минут йоалламехьа Юданова — Данилова — Солнцева комбинаци цхьаькха гол елар вай командана. Счет 3 : 1 хилар. ХIаьта а бохац барнаульцаш. Физически ниъ болча сибирякаша лаьгIаш шоай ловзар. Цар тренера массехх футболист хувц, хIаьдеииараша са а лоIийташ.

«Темпа» аргIанара атака еча хана бургаш хьалала дагаволаш шой наIарашмара араеккх В. Козлов. Яссача наIарашка шолагIа бургаш чутехар Врыкина.

Матч чаккхьала 15 минут йисача хана счет нийсъелар — 3 : 3. Из яир барнаульца Воронина.

Шиъта а команда шоашта могар ду счет хувца гIертaш. Иштта вIазар юхеймса 10, 12, 13 минут. Цкъаккха кот а ца воалаш ловзар чаккхоагIа моттиш бар футбол еараш. Юхейсар цхьа минут сонгIа ха мара яц. Бургаш А. Жердента а, цо из хIалу В. Косоата, цул тIехьагIа Ю. Солнцевга кхьчар из. хIаьта цо ЯгIьлагIа бургаш чу а техар.

Вай команде къаьстта дика лайзар А. Жердев, В. Юданов, Ш. Дукаев.

ХIанз «Терека» 4 очко я. Тахан Курскерча «Трудовые резервы» яхача командаца лоза «Терек».

М. МУСИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Пачхьалкхен тохнамаш даь а кьнна серийни арахеце могаш «Запорожец» — «ЗАЗ-966» яхача микролитражни автомобила керда модель. «Запорожца» кузов сьнаш дукхагIа лестано а долаш, чухахьара а тIехнахьара а Iаллемате хоза хийтъяь я. Шатоа чуелаа приемник, тIаьле летаерг, дIа-хьа уяттаю чаIхъерг. Бензобак гIанда хьакIаьоар бахьан долаш багажник дикка йоккхагIа я. Оттаяь двигатель 40 говра низ болаш я. Машин сухал сальата 120 километр я. «ЗАЗ-966» яхачуш шасса тIа хьаьаб 350 килограммаяга кхачал кагий мохьаш дIа-хьа кхахьара йола «ЗАЗ-970» яха автофургон, хIаьта «Запорожца» — «ВАЗ-969» яха юртбоахама вариант.

В. Хухлаева сурт.
ТАСС фотохроника.

Лекци уйла тIаозаш хила еза

1950 шера дена пропагандисталла болх беш а 1960 шера дена «Знание» яхача Общества члени лекцеш ешаш а ва со. ХIанз аз кийтъяь 3 лекци я, хIаьта цар материал дани кердайоех, тоаю аз.

Аз лекцена хержа хьалхарен керттерен тема я «Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш». Дани цу тема тIа болх баро сога торо хулийт дунен халкъашта юкъерча вахарца дувзадена дола къаьст-къаьста дошаш дувцаш лекцеш еша. Масала, цкъаса еш аз лекцеш: «Африка а кхьча континенте мехкашкара къаьмий-кортамукъален болам», «Капитала мехкашка классови къовсам ирбалар», кхьираш.

ШолагIа тема я «Кхьча мехкий разведкаша лехараш советски наьха революциони фелали» яха лекци.

КхоалагIа тема я «Космос кароерзар». Из тема а цу тайпара массехк лекцена екъалуш я: «Вахар дий вокх планеташ тIа», «Сед-къийн вай маьлха системея», кхьираш.

Са безам бар лекторен пропагандистех болх беш айса Iоаль опыт юаца, хIаьта уж шин болх шоайла чIоагIа цхьатарра хиларах аз дувцаргда пропагандиста болх чакхбаккхара айса кьа мишта хьег.

Эттара хьалха сона хет аудиторена хьалхашка ше юцаргIоаь тема пропагандиста вIоаргта Iомае еза, аьнна.

Фуд цу гIулакха эшар? Эттара хьалха бокъонца Iомае еза цу гIулакха могаьбча статьяйн произведенейн материал, хIаьта иштта лектора е пропагандиста хержа литература. Цул тIехьагIа цар тIара хьатIааьзе еза юцаш йолча темацара ше а кхы дош бакъдеш йола марксизма-ленинизма классикий цитаташ, цар дах къамалаш. Кавьзата тIа дIаяздеш йола лекци лоаца а дика кхетаеш а хила еза. Ше лекци ешача хана ше ниiса ведий а хар духьа мара текста тIа хьажа везаргнацаш селлара дика ший тема кхетаеши йоваши хила веза лектор. Аудиторена ца дезаш дола дешаш кIеззигIа юкъекхуьла гIерта веза лектори пропагандисти. Классикий балхашка нийсхуш дола беррига дешаш хьалхагIа хьа а яадаь, политически словара новкъостала дашха а даьшха атта а дика а хехтадергдолча тайпара юкъедахьа деза лекцена.

Дика хоаш да, нагахьа санна лекторо ше дIахьехаш йола материала текста тIара бIарг хьах а ца бохкхаш ешаш хилча, аудиторепара цун бувзам хадлилга, ладугIа баьхкараш шоайла къамьлаш де балалу, хIаьта духхьал дIаала мегаргдолаш да, цу лекце пайда бенна ца хилар.

Иштта моттигаш ца нийсъялийтар духьа ладугIарий безам тIагIоргболча тайпара еша еза лекци, хIаьта цу гIулакха дукхагIа деша деза лекцена юкъера материал цхьадолча дакъе белгалйоаккхаш дола художественни литература.

Каст-каста дувцаш хоз, керда дIабоалуш бола хьаьна литераш ладугIараша хаттараш телар а царна жоп дала ца а хоаш шоашта эхь хилар а ихер яхаш.

Сона хетаргахьа, нагахьа санна лектор дика кийчвенна хуле, цун вIаштIехьдергда ше ешача лекцех лаьца даьча моллагIча а хаттара дизза жоп дала. ХIаьта нагахьа санна, мел аьлча а, лектора жоп ца доалуш дола хаттар дой, хIаьта а воха везац. Иштта моттиг нийсъелча, аз оал, цу хаттара хIанз жоп доалаац сога, цкъабакъда, хьатIайоагIача занятe лургда аз цунна жоп. Цу тайпара хала хаттар нийсденна болх хилча, из опыт дукхагIа йолаш болча новкъостий гIонца лаха деза цунна дола жоп.

Кхы фу еш лектора е пропагандиста шоай говзал оргаьккха товяраш эшаеш лаккхъараи? Из да, сона хетаргахьа, болх цхьаь ца а беш дукха цхьана вIашагIа а кхийтта бейга. Цу балха айса дер дувцаргда аз.

Тхо долча, «Красный молот» яхача заводе лекторийн пропагандистийн йоккха отряд я. Царна юкъе ба опыт йолаш къонаш лектораш, хIаьта оаха укх тайпара вIаштIехьбоах тхоай болх: хIара пропагандисто ше кийчъяь лекци новкъостанашка кхел айта дIалу — тхоашта юкъе Iоешийт саха цуьга ше еттаяь лекци. ХIаьта цо из ешача хана оаха хьехам лу цунна аудиторена хьалхашка хье хургволча тайпара хила яхаш. Лекцега ладийгIа тхоаш лаьнначул тIехьагIа из юцца долалу тхо, хIаьта цул тIехьагIа вахарга йедача наькъа путевка лу оаха лектора а [illegible] а. Тхоах саге лекцеш ешача хана массаза а цига кхача гIертаж хул тхоах хIаравар, лекци чаккхъьянначул тIехьагIа, цо ца деш дитар а гучадалийта кхочамбоцараш а новкъостага дIаалар духьа. Цу тайпара дани тхоайла вIашии хьожаш хул тхо, хIаьта цудухьа тха лекцеш тIе-тIехьагIа йоагIар дикагIа а хул.

Э. ЛИТМАН,
«Знание» яхача общества член.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (эрсий меттала). 6.45 — Музыка. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 — Листа Ференца музыка. 8.45 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала). 16.05 — Ашараш. 16.15 — Спортивни передача. Орджоникидзе цIерахча стадионера трансляци. 16.30 — Керда хоацаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала). 17.00 — «Къилбаседа Кавказа экономически вахар» яха радиогазета.

Хьежа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 14.45 — Спортивни передача. 18.25 — Телевизиони кердалараш (нохчий меттала). 18.40 — Октябро кердабаьккха са мохк (гIалгIай меттала). 19.20 — Киножурнал. 19.30 — Английски меттала урок. 20.00 — Телевизиони кердалараш (эрсий меттала). 20.15 — Къовсамех коталоннийн сийлаль-боккха никъ. Къамаьлаш ду къаьнарча коммунисташа. 20.25 — «Шторм» яха художественни фильм.

ХОАМ

1964 шера 30 октябра денз 7-ча ноябре кхаччалца Грознерча Центральни рынке хьаьна республикански розничи ярмарка.

Ярмарке хургда дукха тайп-тайпара гуйран-Iаь вовалахьа эша товараш: тийга ль хIамаш, кога гIирс, трикотаж, галантерей, цхьегIаш-боахама товараш.

Ярмарке дуьла, шоашта эша товараш эца.

Грознински горпромторг.

ХОАМ

Грозненски Горэлектросето граждашашта - абоненташта хIахоийт, шоашкара дIадаккхийтарга ца а хьежаш, шоаш йоагIаьча электроэнергех боагIа мах хаипахьа дIабалаза барг ва хилар.

Даьча лоархIамех ца кхеташ вар Горэлектросете за веза.

Абоненташ тIаэц: бокхагIа болча контролераша хIара денна Iуйрийна 8 сахьат даьача дена делкъел тIехьагIа 16 сахьат даллалца, абонентни отдела начальника шоаттагара дIаийккхача деношка Iуйрийна 8 сахьат даьача дена делкъейна 12 сахьат даллалца.

Горэлектросеть.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий ул., 13. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-61; бехктохкама секретаря — 2-45-48; партийне вахаре, промышленни, юртбоахама, письмий отделий — 2-25-72; корректорсе — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 13. Телефоны: редактора — 2-41-23, зам. редактора — 2-07-61; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Революции проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ02272. Заказ № 6238.

МИЛИЦЕ БОЛХЛОШЦА ЖУРНАЛИСТАШ ВIАШАГIКХЕТАР

Укх деношка политически просвещене ЦIагIа Грознера журналисташ вIашагIкхийтта хилар милице болхлошца. Из вIашагIкхетар хетадаьлар 10 ноябре беррига къахьегамхоша дездеш долча советски милице Денна.

Нохч - ГIалгIайчен общественни порядок лораяра министерства министра заместителя полковника Жулева дийцар общественни порядок лораяра болхлоша хIара денна беча балхах. Из сий долаш а бехктокхаме а болх ба. Нов. Жулева къаьстта белгалдаьккхар милице болхлоша чакхдоаха профилактически гIулакхаш.

Министра заместителя нов. Курылева ше къамаьл деш белгалдаьккхар, советски милице дийнахьа дукхача шерашка хьокхаме болх баьча милице хувхача болхлошта пачхьалкхен совгIаташ лургхиларах.

Нов. Курылева дехар дир кегIа йоазон, радио, телевидене болхлошка милице балхах дукхагIа яздеш хила, аьнна.

Гулбенарашка иштта къамаьл дир уголовни розыска начальника полковника нов. Вандурина, общественни порядок лораяра министерства паспортни отдела начальника капитана нов. Терентьева, КПСС обкома кепа йоазон сектора заведующе нов. Воровина.

ПЕНСИОНЕРАШ-ОБЩЕСТВЕННИКАШ

Пачхьалкхен, культурно - просветительни, кхьйолча учреждениешка общественни хьисапе хоккха балхаш деш дукха пенсионераш ба Октябрьски района.

Массехк шу да пенсионар Н. Полинский райисполкома пенси хьежадара йолча комиссе член вола. Шоай иназ хьинара ца кходеш къахьегаш ба райсобеса инспектораш—ревизораш бола пенсионераш Я. Белов, П. Морозова, К. Шумилова, С. Лесничейко, райсовета бюджетни комиссена керте латт Я. Маринин, иштта кхы дукхбарш.

Н. ФЕДОРОВ.